Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...детэмнай 1921 оной ...рииин 21-һээ гарана. | № 136 (18459) | 1990 оной июниин 14, четверг | Сэн 3 мүн.

...НХИЛХЫ ЭКОНОМИКОДО БУСАЛТА БОЛОХОГҮЙ, БАЙХА АРГАШЬЕГҮЙ

...мээсэгдэзhэнэй еhоор, ...11-дэ КПСС-эй ЦК-да ...республиканскуудай Ком...дай ЦК-нуудай, КПСС-...омууд болон обко...дэхи секретарьнар...боложо үнгэрhэн ...зүблөөн дээрэ ...ЦК-гай Генеральна ...М. С. Горбачевой ...үгые толилнобди.

...нүхэдүүд!

...дэн гол шухала асуу...зүбшөөхын, орон, ...партии дотор боло...үйлэ хэрэгүүдэй үг ...амжануудаа ...тула бидэ таана...СС-эй ЦК-да урийhан

...нь гэхэдэ, энэмнай ...экономикодо бэлэд...холбоотой темэ бо...асуудалые СССР-эй ...Соведтэ, общество ...бшэн хэлсэлгэ хүнгэн ...нэгэ адли бэшээр ...айнхай. Үргэн олон ...уд, hанамжанууд эли...уд. Мүнөө комисси...ажэ байна, тиигэжэ ...13-да правительство ...миссинүүд өөhэдын...болонгуу ба хан...тухай, тэдэнэй хэ...олонгуудтухай Вер...Советдэ эсэслэн элид...

...йшье, саашанхишье ...байдал тухай би му...гайлан хэлэхэгүйб. Энэ ...Николай Ива...ыжков дэлгэрэнгүйгээр ...байха гэжэ hа...

...алгые үни үнгэргэ...байгаа гэhэн нү...алтануудые гүйсэд ...дэмжэжэ байнаб. ...тактическа ябуулгын ...гэжэ тоолоо. Гэ...hайн юумэн ба...Мүнөөдэр, пра...элидхэлые Вер...Соведтэ зүбшэн ...гөөр, бидэнэй га...ан үе шата бүри ...харагдана бэшуу. ...асуудалые ингэжэ ...дэлгүүр хадаа ка...тээшэ дабшалга, үн...— социализм хэрэг...ойлгоот байhаниинь ...бшэ ха юм. Мүнөө ...дэлгүүр тухай намдуу ...хөөрэлдэдэг болоо. ...тээшэ яажа даб...ээр аргаар хүр...социальна хамгаалалга ...гэжэ бодомжолдог ...бэшэ.

...анай—мүнгэ зөөриин ...ыудта шэлжэн орол...ай өөрөө манай хан...гэжэ hануулха бай...тэрэниие экономи...ормодо орохо хэрэг...гэжэ XXVII съезд ...араалаа бэлэйбди. ...түрүүшын, үшөөл гүй...эрээр мэдэрэгдэжэ...үшөөр хүндэ алхэм ...ом. hанаад узыт: ур...тэрэг харилсаанууд ...юудалай табигдахадаа, ...реализмын гэжэ тэ...оонь нэрлэгдэдэг бэ...ай үлүүсэ муугаар дэл...шандалга ехэхүүдэ бэ...жэнээгэн байдалда хүр...юм. Тэрэнэй hүүлээр ...Пленум боложо, эко...гол шухала рефор...залан сахэ үндэhэ ...зүбэй бидэ зохеон та...бди. hүүлдэнь XIX ...ференци болоо. Эсэ...съездын урда тээ...Платформо. Харин ...таанадтай парти до...оон табиhан политиче...шугам ба заабари...бэлүүлгэ тухай имаг...рдөөн мүнөөдэр бо...юм. Мүнөө тэрэмнай ...тухэл янзануудд, то...хандалгануудд болгог...гээшэ.

...хүрэтэрөө бидэ манай ...мүнөөнэй байдал...шэгүүлдэг, тиихэ...рниие үндэhэн хуби...оибди. Бэлэдхэлгүйгөөр ...зам эхилжэ болохогүй ...Юуб гэхэдэ, общест...эсэхые хубилгалга ту...хэлэгдэжэ ха юм. ...ааэрэ бидэ 1917 оной ...ба хэрдэhэн хубисхал...ложо болоходоор эрьел...байна гээшэбди. Ба...болоходоо байгаа хубилал...олон ондоо үндэhэ...экономикодо бидэниие ...гээшэ. Зөөри, Газар, ...тухай Хуулинуудаар ...зөөриин харилсаану...хубилган шэнэдхэлгын ...экономическа ажабай...шэнэ тухэлнүүдэй би...хүргэнэ гээшэ. Энэзн...

тэй хамта манай федераци шэнэлэгдэжэ гэжэ хэрбээ хараадаа абаха болоо hаа, эдэ бүгэдэмнай хамтадаа шэнэ обществые байгуулха ёhотой болоно. Бидэ иимэ обществые хүсэнэбди, тэрээн тээшэ дабшажа ябанабди.

Социализмын хүсэ шадал дэлбэлхэ, тэрээндэ демократическа, энэрхы шэнжэ шанар олгохо гол зорилго табиhан хубилган шэнэдхэлгын манай политикатай энэмнай тааралдана гээшэ гү? Али бидэ, энэ хараа шугам бэелүүлхэдээ, хажуу тээшээ хэдуурна, үнгэрхэдэө, гэдэргээ сухарина гээшэ гүбди?

Энээниие наринаар хаража туршаял. Тиихэдээ бидэ иимэ юумэ харанабди. Заримашуул дэлгүүртэ шэлжэн оролгые зөөриин харилсаануудые үндэhөөрнь хубилгалгатай сэхэ холбодог, тиихэдээ бүхы экономикые хубилгаха зорилго hүүлдэнь табихын тула шухала алхам гэжэ энээниие тоолодог байна. Иимэ hаналай хүгжэлтые бидэ элдэб платформонуу дотор харанабди. Тэдэниие мүнөө бэлдэжэ, үнгэрхэдөө нюужа байнхай. Энэмнай ойлгосотой. Манай общество бусад баялигуудта үндэhэлhэн ондоо байгуулалта зүбшэхэгүй байна ха юм. Харин бидэ таанадтай асуудал иигэжэ табинабди: социалис үзэл бодолой удхада зүришэхэ дэлгүүр тээшэ ошоhон зам бидэндэ бодото дээрээ иимэ общество, мүн хүнэй hайнаар ажаhууха, бата этигэлтэй ба сүлөөтэй байха иимэ нииытын болон соёлой оршон байдал байгуулгада туhалха гү? Эндэ политическэ реформо дамжан нээгдэhэн политическэ эрхэ сүлөөгэй хажуугаар гол шухала юумэндэ, экономическа эрхэ сүлөөдэ бидэнэй гараха тухай хэлэгдэнэ гээшэ. Иимэ эрхэ сүлөө хүниие эзэн болгохо, тэрэниие ажалай хэрэгсэлнүүд ба үрэ дүнгүүдтэй нэгэдүүлхэ байна ха юм. Иимэ тобшололдо В. И. Ленин наhанайнгаа дүүрэхэ багта дүтэлhэн байна бшуу.

Ушар иимэhээ бидэ таанадтай, нүхэдүүд, нииытын хүгжэлтэ доторхи нилээд эрид эрьелтын урда байна гээшэбди. Энэмнай манай ажабайдалай бүхы шэнжэ шанарые үндэhөөрнь хубилгаха байна. Эндэшье бидэниие шэлжэн оролгын үе сагай гансашье бэрхэшээлнүүд хүлеэнэ бэшэ. Алдуу эндүүнүүдшье байжа болохо. Хуули гаргаха өөрынгөө ажал ябуулгын ашаар дэлгүүрэй харилсаануудые урмашуулха зуураа, ажалшадай гүрэн энээнтэй хамта общественые илган хубаарилгаhаа, олзо оршын эрид ехэ, бага бололгоhоо, общественын хүзүүн дээрэ байха ангиин бии бололгоhоо аршалан хамгаалха социальна гүрим байгуулна ха юм. Эдэ бүгэдые уридшалан хараха, эдэ бүгэдые ябууд дундаа шиидхэхэ хэрэгтэй.

Хэрбээ бидэнэй алдуу гаргаагүй hаа, гүримшүүлэгдэдэг дэлгүүрэй экономико бидэниие социалис үзэл суртал, социалис шэлэлгэ бэелүүлгын хэмжээн соо бидэнэй табидаг үг зорилго түйлалгада хүргэхэ байна бшуу.

Имагтал иимэ арга зам арад зоной ажаhуудалай хэм хэмжээе hайжаруулха гэhэн манай хараа шугамтай тааралдана. Хэрбээ энэ үе саг алдаа, бүхы юумэеэ хүүшаарнь үлөөгөө hээмнэй, ажабайдалай хэм хэмжээн манайда унажа эхилхэ, үни удаан сагай муу байдал эхилхэ байна ха юм.

Дэлхэй дээрэ технологическа хүсэн түгэс хубисхал боложо байнхай. Харин бидэ, экономикые хүтэлбэрилгын зонхилолго-захиралтын манай түхэл маягтай байхадаа, бодото дээрээ эрдэм-техникын дэбжэлтые холодуулдаг оршон байдалда оронхой гээшэбди. Технологиин талаар гээгдэлнай улам hүжэрнэ. Энээнhээ болохо өөрөө хүн ургахын, өөрыгөө бүри hайн болгохын, эдэбхи үүсхэлээ, hүбэлгэн ухаагаа хүгжөөхын тула урмашуулхы горитой хүсэлгүй оршон байдалда ороhон байна бшуу. Тиимэhээ, алишье талаhаань харахада, хүтэлбэрилгын энэ гүрим бүхы шадалаа барээ. Энэмнай нэгэдэхинь.

Хоердохинь: ажаhуудалай хэм хэмжээн тухай, тэрэниие доошолуулха аюул түбэгүүд тухай. Хэрбээ мүнөө хэн нэгэнэй харюусалга өөр дээрээ

дааажа абаад, реформо, үнэ сэн тогтоолгые, юрэдөө, хубилгахагүй гэжэ лаб баталхаар проект үгэхөөр бэлэн байгаа hаань, энэмнай томоотой хэрэг бэшэ болохо, нүхэдүүд. Харин тэрэмнай ондоо хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, аюулын эгээл бага болгохын, хүн зоной ажаhуудалай хэм хэмжээе доошолуулгаhаа аршалхын тула мүнөө бүхы юумэ гүйсэд дүүрэнээр тоолохо хэрэгтэй. Энээн дээрэл хүдэлхэ хэрэгтэй! Энээнhээ уламжалан хэлэхэ юумэн гэхэдэ, Верховно Соведэй сесси дээрэхи үгэ буляалдаа тунхаглахадаа, имагтал энэ темэ—лаб хангалгын темэ—гүйсэд дүүрэнээр тайлбарилагдаагүй гэжэ би hананаб. Жэшээнь, үдэр бүриин ажаhуудалые лаб хангаха үүргэтэй гол эдеэ хоолой ба промышленна эд бараануудые гүримшүүлэгдэдэг, хиналта доро байдаг гэжэ проект дотор тогтоогдонхой ха юм. Энэмнай түрүүшын шатада тон шухала. Харин бүхы юумэ үнэ сэн дээшэлүүлhэнэй аргаар шиидхэхые хүсэхэ гэhэн хэбэртэйгээр хүнүүд ойлгоо бшуу. Верховно Соведэй сесси дээрэхи элидхэл доторшье, үгэ буляалдаалгын үедэшье энэ талаар гүйсэд анхарал хандуулагдаагүй байжа болоо ха.

Хилээмэ-бүүлхын эүйлнүүдэй үнэ сэнгүүдые дээшэлүүлгэ тухай ехэ хөөрэлдөөнүүд мүнөө болоно. Общество энэ асуудал үнинэй табина гээд сэхыень хэлэхэ байнаб. Зүб хэмжээн, тиимэhээ хилээмэндэ тон гамтайгаар хандалга хангаха зорилготойгоор үнэ сэн дээшэлүүлгэhээ. улэмжэлан, зондо үгтэхэ түлбэриhөө арсаахаар бэлэмди гэжэ олон нүүд ЦК-да бэшэнэ. Иихэдээ хилээмэн гээшэ үнэ сэнгүй шухала юумэн, тэрэнтэй хабаатай эдеэ хоолой зүйл үгы гэжэ булгүүнай ойлгожо байгаа хадань, үнэ сэнгые дээшэлүүлгэдэ общественый бэлэн байба гээшэ. Тэрэл зүйлээ эдеэ хоолой энэ зүйл бидэнэртэ бии ха юм. Дамжан оролгын үе сагта энэ тон шухала. Үнэ сэн дээшэлүүлгэдэ бэшье, магазинай тагууд дээрэ юунэйшье үгы байха гээшэ нэгэ хэрэг, харин эд бараанай элбэг байбал, тад ондоо хэрэг ха юм.

Мүнөө үедэ юунэй болохо байные уридшалан хэлэхэнь хүшэр. Зүгөөр ямар нэгэ эдеэ хоолой зүйл жэшээ болгон абажа, үнэ сэн дээшэлүүлхэдэ, общество хайшаагаар хандаха байнаб, энэ дээшэлүүлгын түлөө ямар нэмэри түлбэри зоной hанал хангааха байнаб гэжэ шэнжэлхэ хэрэгтэй гээшэ ха.

Юунэй түлөө тус проектые үшөө шүүмжэлнэ гээшэб? Ямар аргаар дэлгүүрэй нэбтэрүүлэгдэхэ байhаниие мэдэхэгүй байгаад, хайшан гэжэ тэрэниие нэбтэрүүлхэ болонобибди гэжэ мүн лэ шүүмжэлэн хэлэнэ. Эгээл тиимэhээ 7—8 hарын бэлэдхэлэй хаhа бидэнэртэ хэрэгтэй. Энэ үе соо тус онол аргануудые зохёохо байнабди. Налогууд тухай, хубиин ажал ябуулга эрхилэлгэ тухай, жэжэ болон дунда хэмжээнэй предприятинуудд тухай, монополидо эсэргүү, урьhалэмжын-финансова, банкын байгуулэмжа тухай, биржэ тухай, социальна, хамгаалалта тухай Хуулинуудые бидэнэр баталан абаха зэрэгтэй болонобди. Дэлгүүр нэбтэрүүлхын тулада эдэ бүгэдэ шухала хэрэгтэй. Дэлгүүр нэбтэрүүлхын тулада хэрэгтэй инфраструктурын хажуугаар социальна хамгаалалтын оньhо бии болгохо ябадалые тон hайнаар бодожо үзөөд, мүн лэ зохёохо хэрэгтэй болоно.

Юундэ үшөө эртэ гү, али хожом бэшэ, харин мүнөөдэр дэлгүүр хэрэгтэй болоо юм гэжэ хоёр үгөөр хэлэхэмни. Бидэнэр хожомдообди гээд заримаан hанана. Энэ hанамжые би дэмжэнэгүйб. Съездын дэмжэлгээдэ манай хүртэhэн 1987 ондо дэлгүүрэй экономикодо орохо hэдэлгэ хэбэhэн гэлэйбди гээд бодоод үзыт. Тэрэ үедэ иимэ юумэ хэхын аргагүй байгаа. Олонки предприятинууд ажахын тоосоондо болон гаргашаа өөhэдөө бусаалгын гүримда үшөө оробдуй hэн. Тиимэhээ юушье мэдэхэгүй, юушье туршаагүй байгаад, дэлгүүртэ орожо болохо байгаа ааб? Энэ хадаа эгээл дээдэ хэмжээнэй политическэ авантюризм болохо

байгаа. Тэрэ үедэ алдуугүй мэтээр hанагдадаг бүхы юумэнhээ арсажа, арендэ, кооператив, коммерческэ банк гээшэ юун бэ гэжэ ойлгожо абажа, зөөридэ хандалгаа хубилгаагүй hаамнай, экономическа ажабайдалай шэнэ түхэл маягуудта орохын аргагүй гэжэ мэдэрхэ ёhотой байгаабди. Гадна эдэ бүгэдэhөө бүхы хэрэгтэй hургаал абаха ёhотой hэмди. Тиимэhээ зарим нэгэ алдуунуудые хэнгүй гараха болохо байгаа гээд, бата найдамтайгаар хэлэхэ байнаб. Тиигэбэ ябаашье эдэ бүхы юумые дабажа гараха ёhотой байhамнай ямаршье hэжэгүй эли.

Дэлгүүртэ оролгые юундэ хойшолуулха болохогүй байнаб? Юуб гэхэдэ, экономикодомнай бүри муу үйлэ хэрэгүүд ушархаа байна гэжэ ойлгохо зэрэгтэйбди. Тиимэhээ эгээл мүнөө үедэ hайн тээшээ хубилалтанууд харгы нээhэн оршон байдал болон экономическа эрхэ нүхэсэл бии болгохо шухала.

Иихэдээ дэлгүүртэ оролгын саг тодорхойлогдобо гээшэ. Тиимэhээ хараалhан замсараа бүгэдөөрөө дабшалга, хазаашье алдуу гаргангүй ябаха, налогой системэдэ, үнэ сэнгүүдэй системэдэ, бусад оньhонуудта, экономическа үйлэ хэрэгүүдтэ болон экономическа бодото ажабайдалда ушаржа байhан бүхы юумые зүбөөр хэрүүлхэ бүхы арга боломжо хангамаар бэлэдхэлэй хаhые үнгэргэхэ шухала болоод байна.

Экономикые захиран-зонхилолгын онол аргануудта бусажа болохогүй гээд, бата найдамтайгаар хэлэхэ байнаб. Энэ байгуулэмжа тухай бүхы үнэн зүбые арад зондоо хэлээл. Нөөсэнүүдэй талаар, жэшээлхэдэ, бидэнэр США-hаа дутуугүй байдалтайбди, харин национальна олзо абаад хараха болоо hаа, США-да ажаhуугша бүхэндэ хүртэсэн хэмжээн манайхиhаа хоёр дахин ехэ байна. Манай национальна нөөсэнүүдые «үрэбхиэх» хараатай экономическа байгуулэмжэ бидэнэртэ тогтонхой. Манай гээгдэлдэ оролгын шалтагаан технологи өөрөө бэшэ, харин ажалайнгаа дүнгөөр хүнэй хэр hонирхожо байhаниинь болохо гээшэ. Хүндэ, хүдэлмэрилэгшэдэ экономическа шэнэ оршон байдал байгуулхадамнай, нөөсэнүүдые «үрэбхиэх» ябадал усадхагдаха хараатай. hүүлэй үедэ США-гай, Японой болон бусад оронуудай элитэ экономистнуудтай уулзахадаа, эдэ бүгэдые бүхы дэлхэй дабажа гараа гээд ойлгожо абаа hэм. Социалис дэлгүүрэй ажахы бүрилдүүлхэ талаар бодото хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа эхилхэдэ, иимэ оршон байдал байгуулжа шадахабди.

Энэ асуудалаар Верховно Соведтэ болоhон үгэ буляалдаатай хөөрэлдөөн айхабтар курсэ байгаа гэжэ мэдэнэт. Минии hанахада, Верховно Совет зүб юумэ хэнэ. Минии мэдэхээр, правительствын энэ талаар бодомжые анхаралда абажа, сентябриин 1 болотор бүхы асуудалнуудые хаража үзөөд, эли болгохо, бүхы ажэглалтануудые хараада абан, бодото ажал ябуулгануудай программа хараалха гээд СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха гэжэ Верховно Совет түсэблэнэ. Энээнэй hүүлдэ шэнэдхэгдэhэн бодомжо Верховно Соведэй комиссинуудай үзэмжэдэ табигдажа, ямар замаар урагшаа дабшахаб гэhэн эсэсэй харюу үгтэхэ юм.

Тэрэл зуура бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэриие намэр болотор үдээрүүлэнгүй, ажал ябуулгаа эдэбхитэйгээр ябуулха шухала. Энээниие ямараар ойлгонобиб? Правительстведа, Президентын Соведтэ, Верховно Соведтэ энэ талаар хэрэгтэй бүхы нормативна үндэhэ hуури байгуулха хэрэгтэй. Энэ хадаа айхабтар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри болоно. Тиимэhээ тааржамжатай Хуули Верховно Соведэй баталан абажа үрдэхэүй байгаа hаань, саг зуурын схемээр шиидхэбэринүүдые абадаг байха гэжэ правительство хараална.

Хоёрдохёор, гүрэнэй болон ажахын хүтэлбэриин зургаануудай талаар бүхы арга боломжонуудые эдэбхи үүсхэлтэйгээр хэрэглэхэ, экономикодо байгша ондо шадаал hээ ехэ дүнгүүдые түйлахын тула

да партийно-политическэ нүлөө шадал зэргээрээ үзүүлхэ гээшэ айхабтар шухала. Үндэhэ hууриин hайн байха бүри дамжан оролгын үе саг хүнгэн байха гэжэ бү мартая.

hүүлшынхинь. Экономическа бэшэ, харин психологическа талаар эгээл ехэ бэрхэшээлнүүд бидэнэрые хүлеэжэ бэйна гэхэдэмни, таанад буруушаахагүй ёhотойт. Энэ бэрхэшээлые харуулхадаа, би нэгэ иимэ ойлгосоор харуулха байнаб: мүнөөдэрэй манай ухаан бодол дэлгүүрые гүйсэдөөр ойлгоногүй. Оройдоошье ойлгоногүй! Бидэнэршье, үргэн нииитэ зоншье ойлгоногүй. Тиимэhээ мүнөөдэрэймнай эгээл үбшэнтэй асуудал юун болохоб гэхэдэ, экономикодо манай хараалhан бүхы түсэбүүд нииитын ухаан бодолой энээндэ бэлэн бэшэ, үшөө эдеэшэлгүй байhанhаань уламжалан, урагшагүйдэнэ.

Энэ талаар хэншье нииитын бэлэн бодомжо хэлэжэ үгэхэгүй. Ажабайдалай шэнэдхэгдэhэн түхэл янзануудые хэрэглэжэ, дэлгүүртэ шэлжэн оролго гээшые тайлбарилжа, хоёр замаар тэрэ бүридхэгдэхэ ёhотой. Энэ шатада парти ехэ шангаар хүдэлхэ зэрэгтэй. Юуб гэбэл, дэлгүүр ёhын тэдысэ хэрэгтэй бэшэ. Хэншьеб hүнидөө үнтангүй, хайшан гэжэ дэлгүүртэ шэлжэн орохо тухайл бодоно гэжэ хэн нэгэн тооложо болохо. Иимэ алхамда ажабайдал өөрөө хүргөө гэжэ би этигэнэб. Бидэ хүшэр хүндөөр энээндэ ерээбди. Энэмнай хадаа хубилган шэнэдхэлгын тобан жэлдэ бидэнэй хэhэн бүхы юумэнэй саашанхи удхаараа таарууу хүгжэлтэ болоно. Дэлгүүрые хэрэглэн, ондоо дүнгүүдые түйлаха, ажабайдалай ондоо хэмжээнтэй болохын тула ехэ эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха гэжэ үнэхөөрөө хүсөө hаа, энээниие бөлюужа болохогүй.

Саг зуура түлюур муу байдалтай байжа болохобди. Энээндэ бэлдэхэ ёhотойбди. «Абарыт!» гэжэ хашхархын урда ушар байдалые ойлгожо абая гэжэ абаhаар хэлэхэ hанаатайб. Бултадаа ойлгожо абаха хэрэгтэй. Бидэ булта адли байдалда байнабди, бэе бээ гэмнэхэ хэрэггүй. Энэ тон ойлгосотой гэжэ hананаб.

Юундэ энээн тухай хэлэнэ гээшэбиб? Юуб гэбэл, түүхын энэ харюусалгатай шатада илангаа ямар нэгэ үндэр тушаалда табигдаhан хүнүүдэй нэгэн hаналтай байгаагүй hаань, ямаршье хэрэг буруу hүрэхэ гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб.

Юундэ иимэ дэлгүүр хэрэгтэй юм, ажал хэрэгые хүтэлбэрилхын аргагүй болгодог экономическа эрхэ сүлөө хэрэгшэ бэшэ гү гэжэ хэлсэдэг. Харин энэ асуудалаи үг удхые ойлгожо эхилхэдэ, хэрэгэй аша туhа бэшэ, харин хүнэй өөрынь аша туhа: засаг алдагдаха, засаггүй үлэхэбди гэhэншүү асуудал нимэрхүүгээр hэжэг түрэдэг хүнүүдэй hанаае зобооно гэжэ элирдэг байна.

Иимэ хөөрэлдөөнүүд бии гээшэ аабза? Бии даа. Энэ талааршье тодо харюу үгэхэ ёhотой. Юун тухай, ямар зорилгонууд тухай бидэ хэлэнэбибди? Обществодо ондоо байдал тогтоохо ба ажабайдалай ондоо эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха тухай гү, али хүнүүдтэ юу олгохо байhан тухай бодонгүй, хэлэйhээб гэжэ саг бариха тухай хэлэнэ гүбди?

Үгы, нүхэдүүд, үнэхөөрөө ехэ, гүнзгы хубилалта хэхэ гэжэ бидэ бодомжолнобди. Энээниие хэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ өөhэдынгөө ухаан бодолой бүхы арга боломжонуудые энээндэ элсүүлхэ хэрэгтэй. Партиин XXVIII съезд дээрэ энэ асуудал гол асуудалнуудай нэгэниинь байха гэжэ hананаб. Нүхэдүүд, бүтэмжэтэй хөөрэлдөө хэхэ ёhотойбди. Хараахадаа булта бэрхэнүүдбди. Гээлтэ хоролтодо оронгүй, урагшаа дабшахын, бүхы общество дотор шэнэ байдал тогтоохын тула манай эрдэм мэдэсэые, дүй дүршэлые бяжуулха бүхы юумые дүүhэнь суглуулха гээшэ тон шухала.

Нүхэдүүд, Россиин коммунистнуудай болохоёо байгаа хуралдаантай дашарамдуулан, хэдэн hанамжануудаа хэлэхэ гээ hэм. Энэмнай тон ехэ, олон талатай асуудал, тэрээн тухай

В. А. Медведев тодорхойгоор хэлээ hэн.

Үнгэрhэн субботодо КПСС-эй ЦК-гай Россиин бюрогой бэлэдхэлэй комитедэй хамтын заседани болоо hэн. Бүхы партийна организациинуудай түлөөлэгшэд тэрээнэй бүридэлдэ ородог гээшэ. Яhала hонин хөөрэлдөөн болоо. Тус конференциие съезд болгохо хэрэгтэй гэhэн хараа бодол заседани дээрэ тон эли болоо. Съездые эмхидхэлгэ гэжэ нэрлэхэ, тэрээн дээрэ Россиин Коммунис парти байгуулха гэжэ хэлсээ.

КПСС-эй ЦК-гай Россиин бюрогой ба Россиин партконференциин бэлэдхэлэй комитедэй гүйлтые зүблөөндэ хабаадагшадта дамжуулха гээ hэм. Тус конференци РСФСР-эй Компартиин эмхидхэлэй съезд болон элирхэ гээшэ аабза. Ахадүү коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ энэ ушар байдал тухай дуулгахые нүхэдүүд гүйhан юм. Тиимэhээ россинхид нюусаар юушьеб хэхэ hэдэлгэ гаргана гэжэ тоолоногүйб. Россиин Компартиин темэ съездын урда тээхи үгэ буляалдаанда сая үргэлжэ байгаа hэн. Мүнөө асуудал яажа табигданаб гэбэл, Россиин Компартиин байгуулагдаhан ушар федерациие бэхижүүлгэдэ, бүхы арадуудые нэгэдүүлэн жагсаалгада, нииитэ нэгэн парти болохо КПСС-ые бэхижүүлгэдэ туhа нэмэри болохо зэргэтэй.

Энэ бодол Россида хаа хаанагүй дэмжэгдэнэ гэжэ хэлэхэ ёhотойб. Гэхэ зуура шэнэ ушар байдалые hэмбаашалан, хэншьеб нигэжэ хэлэжэ магадгүй: КПСС-эй съезд дээрэ 58 процентые Россиин Коммунис партиин түлөөлжэ байхада, яаха болонобибди? Үнэн дээрээ энэмнай гансал республиканска партиин съезд болоно. Тэрэнэй делегадуудай яажа дуугаа үгэhөөнөө бүхы шиидхэбэринүүдэй дулдыдаха байхада, ямар демократи тухай хэлэжэ болохо гээшэб?

Бүхы КПСС-эй үүргые хүндэлхэhөө байха, нэгэдхэхээр тэрэниие дээшэлүүлхын түлөө оролдохобди гэжэ бэлэдхэлэй комитедэй гэшүүд найдуулаа hэн. Энээнтэй дашарамдуулан, иимэ асуудалнуудые ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй бодожо үзэхыень гүйhан байха юм. Хэрбээ РКП-гэй байгуулагдаа hаань, ЦК-да, мүн hунгагдадаг бусадшье зургаануудта тэрэниие түлөөлэлгын асуудалнуудые, илангаа дуугаа үгэхэ арга оньhые наринаар зүбшэн хэлсэхэ, энэ талаар съездэдэ зохихо хараа бодол дурадхаха ёhотой. Абаhаар булта асуудалнуудые элирүүлхын тула энээн тухай хэлэнэб.

Россиин, партиин, бүхы Союзай аша туhада Россиин Коммунис партие хүдэлгэхэ гээшэ Россиин коммунистнуудай зорилго болоно.

Россиин энэ харюусалгые ба үүргые, коммунистнуудые, партиие ойлгохо хүнүүдые Россиин Компартиин хүтэлбэрилэгшэдөөр hунгаха гээшэ тон шухала. Шэнэ партиие хайшан гэжэ нэрлэхэб гэhэн асуудал гараа. Украинын Компарти, Белоруссиин Компарти бии. Украинын ССР-эй Компарти гэжэ хэлэдэггүй гээшэ. Российска Компарти, Россиин Компарти, РСФСР-эй Компарти гэжэ гурбан янзаар нэрлэжэ болохо. Юрэ Россиин Федераци бэшэ, харин РСФСР-эй. Энэ онсо илгаае ойлгожо абана бээзт. Иимэ гурбан янзын нэрэ зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха бээзбди гэжэ hананаб. Россиин коммунистнууд өөhэдөө зүбшэн хэлсэжэ, тодорхойлно бээзэ.

Үшөө юу гэжэ хэлэхэ ёhотойб? Россиин коммунистнуудай хуралдаае хоёр шатаар үнгэргэхэ тухай бэлэдхэлэй комитедэй гэшүүд хэлсэhэн байна. Түрүүшын шатада Платформые, Уставые зүбшэн хэлсэхэ, съезд дээрэ нэгэдэхи секретариие, удаань Центральна комитет hунгаха, съездын эхилхэдэ, хүтэлбэрилхы зургаануудай байха. Харин хуралдаанай хоёрдохи шатые XXVIII съездын hүүлээр үнгэргэхэ, юм. Россиин хэрэг ябуулгануудай программые зохёохын тула XXVIII съездын, дүнгүүдтэй, Россиин коммунистнуудай зорилгонуудтай зохилдуулан, шэнэ хүтэлбэриин бэлдэhэн элидхэлые зүбшэн хэлсэхэ байна. Энэнь зүб гээшэ ха.

Тус зүблөөн дээрэ иимэ бодолнуудаараа таанадтай хубаалдаха гээ hэм.

СССР-эй Верховно Соведэй

гурбадахи сесси

СЕССИ ДЭЭРЭ ПРЕЗИДЕНТ ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин июниин 12-ой заседани дээрэ ороной гадаадын ба дотоодын политикын шухала асуудалнууд гол анхаралда табигдаhан байгаа. Урда тээнь хэлсэhэнэй, парламентын хүдэлмэриин графигай үндэhөөр Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани дээрэ **М. С. Горбачев** СССР-эй Президентын албанай хэрэгээр Канада ба США ошожо ерэлгын дүнгүүд тухай, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй зүблөөнэй дүнгүүд тухай мэдээсэл хэбэ.

Арадай депутадуудай асуудалнуудта СССР-эй Президентын харюунуудые үгэhэнэй hүүлээр түрүүлэгшээр hуугша **А. И. Лукьянов** Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ **А. С. Дзасохово** үгэ үгэбэ. Гадаадын политикын гол шухала hалбаринуудай нэгэн тушаа дэлгэрэнгыгээр мэдээсэхые Президентын шиидэhые сэгнэхэдээ, иимэ уулзалганууд hайн ёho заншал болохо аабза гэжэ этигэжэ байhанаа мэдүүлээ. Хубилган шэнэдхэлгын үндэhэ hуури дээрэ парламент Совет гүрэнэй гадаадын политика бэелүүлгэдэ, мүнөөнэй харилсаануудые хүгжөөлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлнэ. Энэнь тогтонижорж байhан засагай зургаанай политическэ түхэл шэнжэнүүдтэ, байгуулэмжада харюусаhан мүнөө үеын харилсаае хүгжөөлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Тэрэнэй hанамжын ёhoор, Верховно Совет ороной хуули гаргадаг дээдын зургаантай Президентын хоорондо аша үрэ ехэтэй харилсаа тогтоолгын зүб замда гаранхай.

Хоёр Президентын эршэмтэйгээр, үрэ түгэсөөр хүдэлhэнэй ашаар буу зэбсэгүүдые хураахa талаар шухала, горитой ехэ программа, мүн ажахын, эрдэм-техникын ба худалдаа наймаанай hалбаринуудта ехэ бүлэг хэлсээнүүд баталагдан абтаа гэжэ депутат совет-америкэн дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд тушаа хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Комитедэй дурадхалаар парламент СССР-эй Президентын албанай хэрэгээр США болон Канада ошожо ерэлгын дүнгүүдээр тогтоол батална.

Хэблэл ба олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг бусад хэрэгсэлнүүд тухай Хуулиие зүбшэн хэлсэлгэдэ депутадууд тахэрин бусаба. Урдахи заседани дээрэ парламентаринар дуугаа үгэлгын хүсэндөө бэшэ байhан дээрэhээ энэ документдэ зарим тэды заhабаринуудые баталан абажа шадаагүй hэн. Мүнөөдэр депутадуудай олон байhан дээрэhээ удаан хүлеэгдэhэн Хуулиие баталан абаба.

Дурадхагдаhан проект гол түлэб журналистнуудай эрхэнүүдтэ хабаатай байна, захижа абагшадай аша туhые хараада абанагүй гэжэ «Новый мир» журналай ахамад редактор депутат **С. П. Залыгин** анхаралаа хандуулба. Жэшээнь, журналые хааhанай түлөө харюусалгые хэн даажа абаха ёhотойб? Хуули соо энэ асуудалда харюу үгы. Энээн тушаа депутадай hанаагаа зобожо байhыень үгэ хэлэhэн бусад хүнүүд дэмжээ. Хэблэл ба олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг бусад хэрэгсэлнүүд тухай Хуулиие хүсэндэнь оруулха тухай СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолые баталхадаа, энээниие хараада абаhан байгаа. Тэрээндэ нэмэлтэ пункт оруулагдаа. 1990 ондо хэблэлэй ажал ябуулгые нарижуулан hайжаруулгын асуудалнуудаар дурадхалнуудые Верховно Соведтэ оруулхыень, хэблэлэй органуудые материалаар, оньhон техникээр хангаха талаар, мүн захил хэгшэдые хамгаалха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые зохёохыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха шухала гэжэ хэлэгдэнэ.

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолтой зохилдуулагдан, Хэблэл тухай Хуули байгша оной августын 1-hээ хүсэндөө оруулагдаха.

Удаань үнгэрэгшэ долоон хоногhоо үлэhэн үшөө нэгэ асуудалые депутадууд шиидхээ. ССР Союзай ба союзна республикануудай Уголовно сүүдэй хэрэг эрхилэлгын үндэhэ hуурида хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Хуулиин проектые хаража үзэбэ. hэжэглэлдэ орогшодой гү, али гэмнэгдэгшэдэй телефоноор хөөрэлдөөнүүдые нюусаар шагналгые буруушааhан ябадал тухай статья тухай хэлэгдэнэ. Союзай Соведтэ тэрэнэй түлөө дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдөө. Национальностьнуудай Соведтэ тэрэниие баталхын тула гурбан хүнэй дуун дутаашаhан байха юм. Тиин мүнөөдэр зүбшэлэлгын комисси энэ хэмжээе хараалhан вариантые парламентаринарай анхаралда дурадхаа.

Ехэ гэм хэhэнэйнь түлөө уголовно хэрэг эрхилхэ болоод байхадань, телефоноор хөөрэлдөөнүүдыень шагнажа абалга имагтал прокуророй зүбшөөлөөр гү, али сүүдэй тогтоолоор зүбшөөгдэдэг байна. Зүбшэлэлгын комиссиин дурадхаhан заhабаринуудые хараада абажа, парламент шэнэ хуулиин түлөө дуугаа үгөө.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай

нэгэдэхи съезд

ДУЛДЫДАНГИ БЭШЭ БАЙДАЛ ТУХАЙ ДЕКЛАРАЦИ

Республикын Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезддэ хабаадагшад июниин 12-то хүдэлмэриингөө үдэрые үгэ буляалдаата хөөрэлдөөгөөр эхилбэ. Хэдэн элдэб янзын асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд, тэдэнэр удаань РСФСР-эй Гүрэнэй дулдыданги бэшэ байдал тухай декларациин проектые статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэжэ захалба.

Республикын шэнэ Үндэhэн Хуули зохёохын тула эшэ үндэhэн болохо ёhотой энэ шухала документые урда тээнь съезд үндэhэ hуури болгожо баталан абаа hэн гэжэ тэмдэглэхэ ёhотойбди. Гэбэшье депутадууд тэрэниие тон анхаралтайгаар, зохёохы ёhoор зүбшэн хэлсэлгээ үргэлжэлүүлhэн байгаа. Эсэстээ, депутадуудай hанамжын ёhoор, энэ документые нарижуулан hайжаруулhан заhабаринууд абтана. Тиигэжэ Декларациин 14-дэхи статья горитойгоор нэмээгдээ. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ: Уласхоорондын эрхын бүгэдэндэ мэдэрэгдэhэн гол ёhонуудые баримталха, бүхы оронуудтай болон арадуудтай эбэй ёhoор, үгсөө ойлголсон ажаhуухаар бэлэн байhан, Россиин арадуудай аша туhые сахин хамгаалжа, уласхоорондын, нацинууд хоорондын, республиканууд хоорондын хёморсоо зүришэлдөөнүүдтэ хүргэжэ болохо ябуулгануудые зайсуулан сараха талаар бүхы хэмжээнүүдые абахаар бэлэн байhан тухайдаа РСФСР мэдүүлнэ.

Автономито республикануудай, автономито областьнуудай ба автономито округуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүд тухай Декларациин 9-дэхи статья тушаа ехэ арсалдаан гараба. Урда тээнь тэрэниие зүбшэн хэлсэлгэhээ абахаар дурадхагдаа hэн. Юундэб гэхэдэ, съездэдэ хабаадагшадай зариманай hанамжын ёhoор, энэ асуудалые тусхай хуулиин үндэhөөр хаража үзэхэ шухала байгаа бшуу. Гэбэшье олохон депутадууд, илангаяа автономито эмхидэлнүүдhээ дэбжүүлэгдэhэн депутадууд энэ шухала документдэ тус статьяе оруулхые баадхаба. Эсэстээ иимэ вариант баталагдан абтаа — тиигэжэ статьягай текст автономито эмхидэлнүүдэй түлөөлэгшэдтэй хамта заhахыень редакционно комиссида бусаагдаhан байгаа.

Гэбэшье шэнэ вариант олохон депутадуудай сэдьхэл ханаабагүй. Удаан саг соо зүбшэн хэлсэhэнэйнгээ hүүлээр түрүүлэгшээр hуугша **Б. Н. Ельцин** 9-дэхи статьяда тад ондоо вариант дурадхаба: «РСФСР-эй хизаарнууд болон областьнуудтал адли, автономито республикануудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай эрхэнүүдые нилээд үргэдхэхэ шухала гэжэ РСФСР-эй Арадай депутадуудай съезд батална».

Энэ вариант олонхиин дуугаар баталагдан абтана. Удаань электронно аргаар дуугаа үгэлгын туhаламжаар съезддэ хабаадагшад Декларациие бүхы дээрэнь баталан абаба.

Июниин 12-ой үглөөгүүр депутадууд Конституционно комиссиие бүрилдүүлжэ захалба. Тэрэнэй бүридэлдэ оруулагдаха ёhотой депутадуудай списогые тэдэнэр хаража үзэбэ. Нютагай депутадуудай бүлэгүүд тэдэниие дурадхаhан байгаа. Удаан саг соо үргэлжэлhэн үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй hүүлээр энэ списогые баталха хэрэгтэй гэhэн hанамжа булижа гараба. Тиихэдээ мэргэжэлтэдэй бүлэгые тэрээндэ нэмэжэ оруулха тухай дурадхалые съездын hаяын заседани дээрэ табихыень РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэдэ даалгагдаа.

Үглөөнэй заседаниин hүүлээр РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **Р. И. Хасбулатов** брифинг үнгэргөө.

Удаань Россиин Федерациин Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ субботo болотор, июниин 16 хүрэтэр, забhарлалга соносхогдоо. Энэ үе соо РСФСР-эй Верховно Соведэй съездын hунгаhан коммунистнуудай заседанинууд үнгэргэгдэжэ, республикын правительство тэрээн дээрэ бүридүүлэгдэхэ.

(ТАСС).

Дуунайм hайхан аялга — дуулим тоонто Хара-Шэбэр

Агын округой Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмын 60 жэлэй ойдо

Золоор бадарhан дэлгэр нютагтаа Хара-Шэбэрэйхидэй хонин малаа суглуулжа, хамтаралнуудые байгуулhаар 60 жэл үнгэршэбэ. Энэ сагай хугасаа соо Агын Буряадай автономито округой эгээл олон hалбаритай, хүгжэнги экономикотой ажахынуудай нэгэн болохо Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмэ орёошье, уташье зам гаталан гараа юм. Түрүүшын ТОЗ, коммунануудhаа эхи абаhан энэ ажахы hүүлэй 40-өөд жэлэй туршада ото тогтууритай hайн үрэ дүнгүүдые туйлан, Ага нютагhаа гадуур, бүхы Шэтын областъ дотор түрүү ажалаараа алдаршанхай. Тиимэhээ энэ ажахытай наhанайнгаа ехэнхи хубиие холбоhон хүнүүдэйнь үгөөр, мүн түүхын баримтануудта түшэглэн, Арадуудай Хани Барисаанай ордето Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмын хүгжэлтэ, дэбжэлтэ, нийтэ гэшүүдэйнь ажал ябуулга тухай хөөрэхэмнай.

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМААР

Манай агрофирмын хүгжэлтынгөө энэ шатада хүрэтэрнь нилээд ехэ саг үнгэрөө гээшэ aаб даа. Тиимэhээ ухаан соогоо үнгэрhэн жэлнүүдые тэхэрюулэн, ажахынгаа хүгжэлтын зам тухай тобшоор хөөрэhүүб.

1930 ондо Хара-Шэбэрэй сомоной дэбисхэр дээрэ багахан 4 хамтаралнууд байгуулагдаhан юм. Эхиндэнь «Балта» гэжэ ТОЗ эмхидхэгдэhэн байна. Тэрэнэй түрүүлэгшээр Дэлгэрэй Шэмэд hунгагдаhан юм. Бирияда — «Соёл» гэжэ ТОЗ, «Бирия» гэжэ коммуна байгуулагдаhан түүхэтэй. Дээрэ нэрлэгдэгшэ ажахы болон хамтаралнуудай түрүүшын түрүүлэгшэнэрээр Шэмэдэй Дугаржима, Хуриганай Буда, Эрдэнийн Гүндэсамбу, Митэбэй Цырэн гэгшэд hунгагдаад, аша үрэтэйгөөр ажаллаhан гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

1931 ондо Ножо-Хүнхэрhөө нүүжэ ерэhэн «Улаан сэсэг» артелиин гэшүүд бусад ажахынуудтай хамтарха, эсэстэнь Баатар Дабаанай нэрэмжэтэ артель байгуулагдаhан юм. 1935 онhоо мүноодэр хүрэтэр түрэл ажахымнай С. М. Кировэй нэрэ зүүжэ ябана бшуу. 1952 ондо Зугаалайн «Соёл», харин 1960 ондо — Тунгокоченско районой «Красная Звезда» колхозой 80 үрхэтэ айл Хара-Шэбэр нүүжэ ерэhэн, нийлэhэн байна. Гадна Байгал-Худараhаа зөөжэ ерэhэн олон айл манда бии.

1930 ондо Хара-Шэбэр нютагай дэбисхэр дээрэ байгуулагдаhан ажахынууд хамтадаа 9 гектар тарялантай, 350 толгой эбэртэ бодо малтай, 600 толгой хонитой, 10 анзаhан болон сеялкэтэй байhан гэхэ. Мүнөө Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмын элдүүрнин газар, мал hүрэгэйнь тоо толгой, автомобиль болон хүсэтэ техникэ, ашаг олзо болон мүнгэн зөөринь 30-аад оноймхитой сасуулашагүй үргэн, ехэ, олон болонхой гээшэ.

Ажахымнай 60 жэлэй хугасаа соо туйлаhан амжалтанууд нийтэ гэшүүдэйнь үндэр бүтээсэтэ ажалтай таhаршагүй холбоотой. Нэн түрүүлэн 40 гаран жэлдэ колхозые хүтэлбэрилhэн түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Б-Н. М. Мажиевай хубита айхабтар ехэ. Тэрэ hүбэлгэн ухаагаа, оюун бэлигээ, хүсэ шадалаа энэ ажахын хүгжэлтэдэ сум үгэhэн хүн гээшэ. Мүн Ленинэй орденой кавалер, округой түрүүшын эхэнэр механизаторнуудай нэгэн Ж. Аюшиева, ажахын түрүүлэгшын орлогшо, ордено Д. Чимитов, Ш-Н. Намсараев, РСФСР-эй габьяата агроном Б. Б. Мунсулов, газар ажалай түрүүшүүл А. Нурутдинов, В. Г. Малолыченко, Н. Шеломенцев, Д. Сарнев, Ж-Д. Балданов, В. Кукшинов, С. Санжаева, Д. Гармаева, Д. Дамбаев, Л. Найданов, Р. Раднаев, В. Сультимов, А. Дарханов, Н. Трифонов, Х. Х. Гатиятуллин болон бусад олон нүхэд ажахын амжалтые арьбадхалсаа.

Агуу Октябриин илан мандаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ ажахымнай шалгаржа, 1967 ондо КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан Тугаар шагнагдаа hэн. Харин 1981 ондо Кировэй нэрэмжэтэ колхоз 10-дахи табан жэлдэ онсо амжалта ажал дээрээ туйлажа, Арадуудай Хани Барисаанай орден хайрада хүртоо бэлэй.

Хубилган шэнэдхэлгын үедэшье ажахыгаа хурдан түргэноор хүгжөөхын түлөө оролдодог залуу нүхэд ажахыдамнай олон. Минии hанахада, эдэнэр хойшодоошье үүсхэл ехэтэйгээр ажаллажа, агрофирмынгаа баян намтар, алдарта хэрэгүүдыень улам саашань үргэдхэхэ байhандань найданаб.

Базар РАБЖАЕВ,
Хара-Шэбэрэй түүхын музейн директор,
2 орденой кавалер.

ПАРТИЙНА ЭМХИИН ҮҮРГЭ

Манай агрофирмын 60 жэлэй хүгжэлтэдэ коммунистнуудай, бүхыдөө партийна эхин эмхиин оруулhан хубито ехэ байха. Би Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмын партийна эхин эмхиин секретаряар 22 жэлэй туршада ажаллаhан хүн хадаа ажалдань зарим тэды сэгнэлтэ үгэхэ эрхэтэйб. Манай ажахын хүгжэлтын бүхы шатануудта коммунистнууд лэ хэнhээшье түрүүн эдэбхи үүсхэл гаргажа, ажал хүдэлмэриие эмхитэйгээр бүтээхэ, хүн бүхэнэй сэдьхэл бодолой hайжарха хэрэгтэ нүлөөлhэн байха.

Коммунистнууд Г-С. Эрдынеев, Ц. Митупов, Б. Хуриганов, Д. Чимитов, Т. Гончиков, Ж. Ринчинова, Социалис Ажалай Герой Бальжинима Мажиев болон бусад нүхэд манай ажахын партийна эмхиин бэхижэн хүгжэхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулалсаhан гээшэ.

Эдээнэй түрүү үзэл бодолой жэшээгээр удаадахи үеын коммунистнуудшье хүмүүжэн, нютаг нугадаа ехэ ашаа туhа асарhан байха.

Мүнөө үедэ манай партийна эхин эмхидэ 87 коммунистнууд тоологдоно. Мал, газар ажалда, мүн бусад hалбаринуудта 30 гаран коммунистнууд хүдэлнэ. Тиихэдэ, ажахымнай мэргэжэлтэдэй олонхидынь партиин гэшүүд. Коммунистнууд В. Г. Малоличенко, Р. Цыбенов, Ц.-Н. Чимитов, Б.-Н. Жанчипжапов, Х. Х. Гатиятуллин, А. П. Далбаева гэгшэд ажал дээрээ бусадта эрхим жэшээ харуулан хүдэлдэгүүд.

Урдандаа манай партийна эхин эмхи бусадтал адли, өөhэдын тусхай ажал заримдаа мартажархёод, ажахын хэрэгтэ оролсодог, үнгэрхэдөө хэдыдэ таряа хуряаха, хэдыдэ ноохо хайшалха, хэдыдэ тэжээл бэлэдхэхэ ёhотойб гэхэ мэтэ заабаринуудые ажалшадта үгэдэг байhан гээшэ. Энээнhээ боложо үзэл-сурталай, хүмүүжүүлхы ажалнай хохидолдо ородог hэн. Тиимэhээ hүүлэй үедэ бидэ манай урда табигдаhан үүргые хүсэд дүүрэнээр бэелүүлхые оролдонобди. Сэбэр сэдьхэлтэй, үнэн сэхэ, урагшаа hанаатай хүнүүдые хүмүүжүүлхэдээл, бидэ ажахыдаа тон ехэ туhа хүргэхэ байна ха юмбибди. Тиихээ тиитэрээ манай ажахыда хэдэн олон үндэhэ яhатан ажаhуудаг. Эдээнэй хүдэр балта мэтэ бата бэхи байлгаhаа түрэл нютагаймнай саашанхи хүгжэлтэ дэбжэлтэ дулдыдаха ха юм. Энээниие хараадаа абажа, жэлэй эхиндэ «Мүнөө үеын эрхэ байдалдахи национальна политика болон энэ талаар партийна эхин эмхиин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал өөhэдөө зүбшөө hэмди. Сэхыень хэлэхэдэ, манай ажахыда хэдэн олон үндэhэ яhатан мүр мүрөө түшэлсэн, эбтэй зэтэйгээр ажалладаг. Зарим газарта үндэhэ яhатанай хоорондо хёмороонoй болодог болоод байхада, бидэ тэдээндэ хани нүхэсэлэй талаар hайн жэшээ боложо үгэхэ гээшэ хабди.

Манай партийна эхин эмхи ажахынгаа үйлэдбэридэ түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ талаар зарим тэды ажал ябуулдаг. Жэшээлхэдэ, «Россия» агрофирмын партийна эхин эмхиин болон правлениин дүй дүршэлhөө үндэhэлэн, экономико хүгжөөлгын, ажахы хүтэлбэрилгын түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ тухай гэhэн асуудал өөhэдынгөө суглаан дээрэ хаража, мүнөө тэрээнэ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө ажал ябуулга эрхилнэбди.

Энэ мэтээр манай ажахын коммунистнууд өөhэдынгөө урдахи ёhотой үүргые hайнаар бэелүүлхые эрмэлзэнэд.

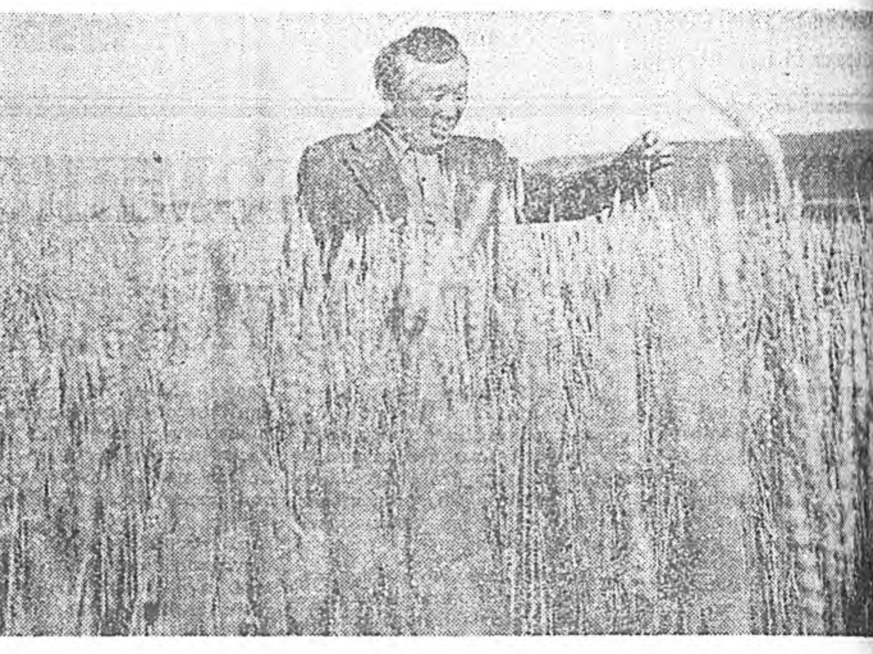
Цыденжаб НАМДАКОВ,
ажахын партийна комитедэй секретарь.

ХАРА-ШЭБЭР

Хүхэрэн харагдаа Ноён уулын хормойдо
хотойhон,
Харьялан урдаа Хара-Шэбэр голой
хүбөөдэ зурыhан
Хонгор наhанайм нютаг —
Хэтын номин Хара-Шэбэр.
Домог түүхын зугаа —
Даплан харагдаа Шаазгайта, Жэбхээhэн.
Дахин шамдаа бусааб, Бирия.
Дуугай басаганай гуниг тараahан
Дуунайм hайхан аялга —
Дуулим тоонто Хара-Шэбэр.

Хүрөөд золгооб Золтонгоо, Гэнэнгэ,
Хурин хээр мориной хурдаар
Хүрэжэ ерээб Хуягта, Хэрээhэтэ,
Харгына
Энхэ мүнхэ
Энэ сагай байдал зохёоhон,
Эльгэн түрэл
Эжым hайхан шарай hануулhан,
Үбгэ эсэгым үреэл болоhон
Элдин нютаг Хара-Шэбэр.

Должон УДБЫЛОВА.

Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр 40 жэлдэ таhалгаряагүй ажаллаhан Б-Н. М. Мажиев ажахын хүгжэлтэдэ тон ехэ габьяатай. Шэн зоригто ажалайнь түлөө нүхэр Мажиевта Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдонхой, Ленинэй, Октябриин Революциин, Ажалай Улаан Тугай 3 орденуудаар, медальнуудаар шагнагданхай юм. РСФСР-эй хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Агын Буряадай автономито округой хүндэтэ эрхэтэн гэhэн нэрэ зэргэтэй, [illegible] дайшалхы 3 орденуудаар, олон медальнуудаар шагнагдаhан юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б-Н. М. Мажиев колхозой [illegible] тоо поли дээрэ.

АМЖАЛТА — ӨӨhЭДЫМНАЙ ГАРТА

Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ агрофирмын 60 жэлэй хугасаа соо гаталан гараhан замынь айхабтар ута, амжалтань ехэ. Зүгөөр би мүнөө ажахынгаа мүнөө үеын байдал, хойшонхи зорилгонууд тухай уншагшадтай hаналаараа хубаалдаха хүсэлтэйб.

Нёдондо жэлэй август hарада энэ ажахын түрүүлэгшээр hунгагдахадаа, нийтэ гэшүүдэйнгээ урда түс тушаалда яажа хүдэлхэ тухай хараа түсэбүүдээ хөөрөө hэм. Тиихэдэ нютагайхидай минии программын ехэнхиень дэмжээ бэлэй. Тиимэhээл, тэрэ хараа түсэбүүдтээ түшэглэн, ажахынгаа ажал ябуулгые эрхилхые оролдодогби.

Нэгэдэхинь. Арад зоной урда үгэhэн үгэдөө хүрэхэ.

Хоёрдохинь. Агрофирмэдээ демократи болон өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын гурим нэбтэрүүлхые оролдонобди. Энэ зорилгоор, цехүүдэй совет байгуулагданхай. Тэдээндэ дүүрэн эрхэ үгтэhэн хадань ажахы эрхилэлгын гол асуудалнуудые өөhэдөө шиидхэдэг.

Гурбадахинь. Колхознигууд социальна талаhаа правлениин, профкомой зүгhөө хамгаалуулhан байха ёhотой. Нэн түрүүлэн агрофирмын профком нийтэ гэшүүдэйнгээ байдал hуудалай, тэдээнэй эрхэеэ эдлэлгын асуудалнуудта анхаржа байдаг. Ондоогоор хэлэхэдэ, манай профком урданайхи шэнги правлениин мэдэл доро байгаад, хэлэhыень лэ бэелүүлдэг бэшэ, харин правлениин, агрофирмын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө нийтэ гэшүүдэй ямар нэгэн эрхыень хаhаа hаань, тэдээнэ хамгаалха дүүрэн эрхэтэй юм.

Дүрбэдэхинь. Агрофирмынгаа экономикые хурдадхалгын хүсөөр хүгжөөхэ зорилготойбди. Энэмнай продукциин шанар hайжаруулhанай ашаар. бага газарhаа ехэ ороохо таряа, түмhэтэ ургамал, үсөөн малhаа ехэ ашаг шэмэ абаха гэhэн гол удхатай. Харин урдань манай ажахы ехэ талмайда газарай ажал эрхилээд, олон мал үдхөөд, тэрээнhээ hанаhанда хүрэхөөр продукци абадаггүй байhан гээшэ. Жэшээлхэдэ, урдандаа 7 мянган гектарта ороохото ургамал таридаг байhан hаа, мүнөө тэрээнээ 6500 гектар болгообди. Зүгөөр, энэ талмайhаа урданайхиhаа бага бэшэ ороохо таряа хуряадаг болохые оролдохобди. Харин үлүү гараhан 500 гектар талмайгаа малай бэлшээри болгобобди. 40 мянган толгой хонидтой байhан hаа 1991 оной январиин 1-дэ 37 мянган толгой хонидтой байхаар хараалнабди. Зүгөөр, эхэ хонидоймнай тоо урдынхиhаа үсөөрхэгүй. Ма[illegible] үхэл гарза үсөөрүүлhэнэй, ажалай шан[illegible] hайжаруулhанай ашаар. тэдээнhээ урда[illegible]хиhаа бага бэшэ ашаг олзо олохоор түсэ[illegible]лэнэбди. Агрофирмэ валова продукциин т[illegible]лөө бэшэ, харин ехэ ашаг олзын, мүн[illegible] зөөриин түлөө мүнөө тэмсэнэ.

Хойшодоо манай ажахыда 1800 ки[illegible]граммhaa бага hү үгэдэг үнеэн, 4 ки[illegible]граммhaa бага ноохо үгэдэг хонин бай[illegible] ёhогүй. 1800 килограммhaa бага hү үгэ[illegible] үнеэн ажахыда гансал гарза асардаг бай[illegible]ха юм.

Табадахинь. Ажахын экономико, а[illegible] олзонь сүм хүн зондо, нийтэ гэшүүдтэ [illegible] рюулагдаhан байха ёhотой. Ондоогоор х[illegible]лэхэдэ, нийтэ гэшүүдтэ ажаллаха, амар[illegible] байдал hуудалай hайн эрхэ нүхэсэл [illegible]гуулхын түлөө агрофирмын правлени [illegible]доно. Нэн түрүүлэн манда гэр байра [illegible] талдадаг. Тиимэhээ жэл бүхэндэ 30 [illegible] ашаглалгада үгэдэг болобол, энэ зорил[illegible] урагшатай бэелүүлхэ аргатайбди. Мү[illegible] жэл үмсын болон колхозой хүсөөр 40 [illegible] ашаглалгада үгтэхэ юм. Колхознигуудта [illegible]hа хүргэн, ажахы тэдээндэ 3 мянган тү[illegible]хэриг мүнгэ бусаалтагүйгөөр үгэнэ. Гадн[illegible] 6 мянган түхэригэй үрьhаламжа бусаалта[illegible]гүйгөөр нютагайхидтаа үгэдэгбди.

Гэр байра хубаалган жэлдээ нэгэ дахи[illegible] агрофирмын нийтэ суглаан дээрэ болоо[illegible]

Манай ажахы хүндэтэ амаралтада гара[illegible]hан гэшүүдээ анхардаг юм. Хүн бүхэнд[illegible] 100 түхэригhөө 160 түхэриг хүрэтэр пенсидэнь нэмэлтэ түлэдэгбди. Минии hанахада, гол түлэб нимэ зорилгонуудые бэлү[illegible]лээд байхадаал, манай ажахы урагшатайгаар хүгжэхэ аргатай гэжэ hанагдана.

Зүгөөр, бидэнэй ажалда дутагдалнууд үшөөл олон. Нэн түрүүлэн, ажахыдамнай ажалай журам hула. Зарим мэргэжэлтэд ооhэдынгоо урдахи харюусалга мэдэрхэгүй хажуугаар, мүн бэеэ даагаад ажаллахадаа абиртана. Хажуугаарнь үйлэдбэридөө тү[illegible]рүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ эд[illegible]хи багатайгаар хандадаг байна.

Эдэ бүгэдые ажахымнай экономикын мү[illegible]нөөдэрэй байдал гэршэлнэ. Тиимэhээл, би[illegible]дэ урда үеынгөө hайн hайхан ёhо заншал hөөргэнь тэхэрюулжэ, мүнөө үе сагай эрил[illegible]тэдэ хүрэмоор ажаллан, хүгжэлтынгөө ш[illegible]нэ шатада гараха ёhотой болонобди. Нэг[illegible] үгөөр хэлэхэдэ, амжалта — өөhэдымнай гарта.

Баяр ГАЛСАНОВ,
агрофирмын түрүүлэгшэ.

ТҮРЭhЭН НЮТАГhАА ДУТУУГҮЙ

Хара-Шэбэр нютагта 10 гаран үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд хоёр хадхан, эбтэй зэтэй ажаhуудаг гэжэ олондо мэдээжэ. Буряадhаа гадна, ородууд, украинецууд болон бусад яhатан бии. Тэрэ тоодо башкир, татаарнуудай 20 гаран гэр бүлэ ажаhуудаг.

Би өөрөө 1962 ондо, 28 жэлэй саана, Башкирhаа Хара-Шэбэр гэр бүлөөрөө зөөжэ ерээ hэм. Ерэhээр лэ тракторта hуужа, хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэ хабаадалсаа бэлэйб. Ерэhээр лэ эндэ түрүүшынгээ танилнуудтай, нүхэдтэй ушараа б. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлени, бүхыдөө нютагай зон маанадые хүндэтэйгөөр угтаа бэлэй. Гэр байраар, түрүүшын үедэ хэрэглэхэ эдеэ хоолоор хангаhан юм.

Харюудань, бидэ үнэн сэхээр, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллахые эрмэлзээ hэмди. Комбайнернуудай дунда 8 дахин областной социалис мүрысөөндэ илажа гараа б.

hүүлэй үедэ манай ороной зарим газарнуудта үндэhэ яhатанай хоорондо хёмороон болоно. Энэ талаар манай Хара-Шэбэртэ амгалан тэнюун, үгэеэ ойлголсоод ажаhуудагбди. Хоёр хүбүүднай энэ нютагта түрэhэн, үдэhэн гээшэ. Тэдэмнай элдэб яhатанай хүүгэдээр нүхэсэдэг. Хоюулан буряад хэлэ тон hайнаар мэдэдэг. Элбэг элдин энэ дэлхэйдэ үмсэдөө мал hүрэг барихадашье тааруу зохид. Бидэ өөhэдтөө 5 үхэртэй, 11 хонитойбди. Мүн индюк, тахяа, гахай барьдагбди. Иимэ эрхэ байдалда ажаhуухадашье, ажаллахадашье аятай.

Х. ГАТИЯТУЛЛИН,
механизатор, Октябриин Революциин, Ажалай Улаан Тугай орденуудай кавалер, Агын Буряадай автономито округой хүндэтэ эрхэтэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай болон ажалай ветеран Рабдан Раднаев Хара-Шэбэр нютагай эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн юм. Тэрэ оройдоол 17 наhатайдаа, 1943 ондо эзэрхэг фашистнарhаа Эхэ ороноо хамгаалха тэмсэлдэ жагсаад, нангин үялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэhэн хүн. 1945 ондо айхабтар хүндөөр шархатажа, нютагаа бусахадаа, һальгаа дэлгээгээд минии байгаагүй, харин ажахыгаа дайнай хойшолонгhоо hэргээлсэхэ хэрэгтэ хам оролсоо hэн. Түрүүшээр колхозой тоосоошоноор, удаань партийна эхин эмхиин секретаряар ажаллаа. Оройдоол 7 класс hургуулитай байбашье, Рабдан Раднаевич 1958 онhоо 1981 он болотор ажахын ахамад экономистаар ажаллахадаа, колхозой экономикые нилээд хүгжөөлсэhэн байха. Тэрэ округой эрхим экономистнуудай тоодо олон жэлэй туршада оролсожо ябаа. Дайшалхы Улаан Тугай, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай нэгэдэхи шатын, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудай кавалер Рабдан Раднаев мүнөө хүндэтэ амаралтада гаранхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дайнай, ажалай ветеран Р. Раднаев.

МАЛША УГАА ХҮНДЭЛЭН...

Минии гэртэхин олон жэлэй туршада мал харуулhан намтартай. Тиимэhээ бишье малша угаа хүндэлэн, 19 жэлэй туршада түрэл ажахыдаа хонишоноор ажалланаб. Энэ хугасаагай олонхи ушарта түсэб болон абаhан социалис уялгануудаа дүүргэhэн байхаб. Хэрбээ үнгэрhэн дүрбэн жэлэй дүнгүүдые согсолбол, дунда зэргээр 100 эхэ хонин бүриhөө 133 хурьга, хонин бүриhөө 1,5 килограмм ноохо хайшалhан байнабди. Нёдондо 100 эхэ хонин бүриhөө 151 хурьгадые абаа hэмди. Бүхыдөө 76349 түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө гээшэ. Тэрээнэйнгээ 12 мянган түхэригыень нэмэлтэ түлбэри болгожо, өөhэдтөө абаабди. Гадна hайн ажалайнгаа түлөө 64 толгой хурьгадые үмсэдөө бариха эрхэдэ хүртэhэн байнабди.

Бидэ гэр бүлөөрөө түрэл ажахынгаа 60 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтаха гэhэн зорилго урдаа табяа hэмди. Тингэжэ, эртын түрэлгэhөө 100-най 153 хурьга мүнөө абабабди. Хонидоймнай хүсэ шадал hайн. Тэдэмнай нютоондо үни саданхай, хурьгадаа дахуулан түлжөөхын хажуугаар, ноохоёо улам ургуулна. Тиимэhээ энэ жэлдэ ноохооршье даабаринуудаа дүүргэхэ аргатайбди.

Мүнөө үлэhэн тэжээлээ хүршэнэртөө тааруу сэнгээр худалданабди. Зүгөөр, тэжээл бэлэдхэлгын сагай хүрэжэ ерэхэдэ, нёдондонойхиhоо бага бэшэ тэжээл ноосэлхые оролдохобди. Тингэжэ хүдөө ажахые урдынхиhаа улам эршэмтэйгээр хүгжөөжэ, арад зониие хэрэгтэй эдеэ хоолоор, эд бараагаар хангаха хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадалсахабди.

Рабдан ЦЫБЕНОВ,
ахалагша хонишон, Ажалай Алдар Солын III шатын орденой кавалер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р. Цыбенов Надя нүхэртэеэ, Баясхалан хүбүүнтэеэ.

ТОО, БАРИМТАНУУД

(1990 ОНОЙ ЯНВАРИИН 1-нэй БАЙДАЛААР)

1. Ажахын элдүүриин газар —51739 гектар, тэрэ тоодо:
   - — Хүдөө ажахы эрхилдэг газар —42.441 га,
   - — Хахалагдадаг газар— 14246 га,
   - — Ороохото ургамалай талмай —6500 га,
   - — Паар —3910 га.
2. Адууhа мал:
   - — Хонин —39092 толгой,
   - — Эхэ хонид —17264 толгой,
   - — Эбэртэ бодо мал—1001, тэрэ тоодо үнеэд —3[illegible] толгой,
   - — Адуун —611 толгой.
3. Тракторнууд —106, автомашина —72, комбайн —31.
4. Үйлэдбэрилэгдэhэн продукциин хэмжээн —5 млн. 191 мянган түхэригэй,
   - — Худалдагдаhан продукциин хэмжээн —5 млн. 219 мянган түх.
   - — Сэбэр олзо —1 миллион 701 мянган түх.
   - — Ашаг олзо абалга—31,6 процент.
   - — Колхозой гэшүүнэй hарын салин —234 түх.

Энэ хуудаhанай материалнуудые манай корреспондент Б. Гармажапов бэлдээ. Зурагуудынь Б. Дархановай.

СОГТОЙ АЖАЛНАЙ СОЁЛОЙ УРГАЛТАhАА

Хара-Шэбэр нютагай хүн зон наадаша, зугаашаараа округ дотороо үнинэй мэдээжэ юм. Эрхим дуушад, эрхим хатаршад, абарга бүхэшье, агтын хурданшье манай нютагта олон байха. Тиимэhээл манайхид элдэб харалга-конкурснуудта, тамиршадай мүрысөөнүүдтэ нэгэтэ бэшэ илажа гараhан байха. Энэ ушарhаа мүнөө бидэ урдынгаа hайн ёhо заншал найдамтайгаар үргэлжэлүүлхые оролдонобди. Агрофирмын соёлой-спортивна комплексын мэдэлдэ соёлой байшан, библиотеко, музей, стадион, hур харбалгаар, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар хүүгэдэй спортивна hургуулинууд гэхэ мэтэ гуламтанууд оролсоно. Соёлой байшангай дэргэдэ дуушадай, хатаршадай, арадай аман үгын, арадай хоорой коллективүүд ажаллана. Мүн хүгжэм дуунай «Урял» ансамбль, «Сагай сууряан» гэжэ агитбригада нютагайнгаа хүн зониие шадамараар саг үргэлжэ хангадаг. «Ударник» гэжэ спортивна клубта хэдэн олон секцинууд ябуулагдадаг юм. Спортивна мүрысөөнүүд хотон-хотонуудай хоорондо үнгэргэгдэжэ, олоной hонирхол ехээр татадаг болонхой.

Наадашадай хубсаhа, спортивна хэрэгсэл, мүн гүйгөөшэ моридые худалдан абаха хэрэгтэмнай колхоз саг үргэлжэ мүнгэ зөөреэр туhалдаг. Бидэ харюудань, нютагтаа зугаа наада, физкультура болон спорт улам дэлгэрүүлжэ, бэе махабад hайнтай, дүрбэн тэгшэ зониие хүмүүжүүлхые оролдохобди.

Гарма НАЧИНОВ,
соёлой-спортивна комплексын түрүүлэгшэ.

Хүгшэн абань аша хүбүүгээ
Хонишоной зүргөөр дахуулна.
Хүл хүнгэн, сээжэ hонор,
Хоюулаа дорюунаар алхална.
Ажалда багаhаа дүршэжэ,
Ашань үндын ургаг лэ,
Олоной дунда суурхажа,
Орден, медальда хүртэг лэ!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажахын түрүү хонишон Пурбэ Цыбиков аша хүбүүн Доржотоёо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

…ЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ СУДЬЯНАРЫЕ hУНГАХА ТУХАЙ

…июнин
…номерто).

…Н РАЙОН
… Юржана Жим-
…ССР-эй Хоринн рай-
…дэхи парткомис-
…
… Елена Цыре-
… совхозой зоо-
…
… Ольга Инно-
… арадай депута-
… районно Сове-
… таhагые дааг-
…
… Нина Иванов-
… совхозой проф-
…
… Александр Ал-
… Георгиевский» сов-
… экономист
… Юрий Алек-
… совхозой
…
… Владимир Нор-
… — Хүрбын сов-
… талаар инже-
…
… Ирина Ва-
… Хүрбын ЛП-гэй хэ-
…
… Татьяна Ива-
… райпогой аха-
…
… Виталий Алек-
… Мехлесхозой ста-
… модошо дархан
… Нина Прокопь-
… «Ромашка»
…
… Валентин Ивано-
…водмелиорация»
…
…ОРОЖНО РАЙОН
… Алексей Ве-
…ВСЖД-гэй Улаан-
… вагонно де-
… орлогшо
… Тамара Владими-
…промсоюзай кадр-
… түрүү инже-
…
… Светлана Сод-
…СХИ-гэй харинн
… кафедрын багша
… Донар Геор-
…пропромкомплексын
… профсоюз-
… врач
… Мыдег-
…—столовонуудай
… инженер-тех-
…
… Галина Федо-
… дунда hур-
… багша
… Наталья Даши-
… авиационно үй-
… юрис-
…
… Татьяна Нико-
… үйлэдбэриин «Бурят-
… нэгэдэлэй бюрогой
…
… Зинаида
… прибор бү-
… хиналтын
…
… Виктор Ва-
… авиационно үйлэд-
… лаборато-
…
… Юрий Яков-
…Удэнтрансстрой»
… инженер
… Энгельсина
… СПТУ-гай
… hуралсалай мас-
…
… Галина Кирил-
… Улаан-Үдын
… лабораторие дааг-
…
… Мунко-Жаргал
… ВСТИ-гэй аха-
…
… Михаил Леонтье-
… слесарь
… Анатолий Ни-
… локомотивна депо-
… цехэй
…
… Нелля Ива-
… ЗММК-гай шэрдэгшэ
… Гранит Ивано-
… үйлэдбэриин

нэгэдэлэй шанарай талаар инженер

295. **Какщина** Татьяна Петровна—прибор бүтээлгын нэгэдэлэй БТК-гай начальник

296. **Карпушев** Игорь Борисович—«Бурятэнерго» РЭУ-гай метеорологическа албанай начальник

297. **Ключерев** Николай Иванович—«Теплоприбор» заводой АСУП-гай начальнигай орлогшо

298. **Криворучко** Галина Александровна — гидрометобсерваториин кадрнуудай таhагай инспектор

299. **Кузьменова** Елена Ильинична—35-дахи дунда hургуулиин литературын багша

300. **Кулешев** Алексей Дмитриевич—ЛВРЗ-гэй вагон заhабарилгын цехэй худэлмэришэн

301. **Машкович** Александр Яковлевич — УАПО-гой мэргэжэлэй шэглэл олгохо лабораторие хүтэлбэрилэгшэ

302. **Мархеева** Светлана Матвеевна—городской телефонно станциин инженер

303. **Марюшко** Альбина Леонидовна — «Бурятгражданпроект» институдай архивай бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ

304. **Метелев** Василий Иннокентьевич—У-УАПО-гой конструкторай ОГ-ой инженер

305. **Матафонов** Иннокентий Иванович—БСХИ-гэй профессор

306. **Монтоев** Аюша Даши-Дондокович — «Теплоприбор» заводой цехэй начальник

307. **Московченко** Клара Николаевна—«Теплоприбор» заводой экономическа hуралсалай кабинедые даагша

308. **Мункоева** Дулма Галсановна—«Продтовары-2 РТО-гой ахамад бухгалтерай орлогшо

309. **Мупкин** Анатолий Очирович—үйлэдбэриин «Бурятфермаш» нэгэдэлэй ажал хамгаалха талаар инженер

310. **Максоев** Сергей Анатольевич — ЗММК-гай 1-дэхи МСЦ-гэй механик

311. **Намбаров** Очир Намсараевич—прибор бүтээлгын нэгэдэлэй слесарь

312. **Николаев** Григорий Ильич — «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй ОГП-гэй начальник

313. **Опацких** Виктор Николаевич — «Улан-Удэтрансстрой» трестын УПК-гай директор

314. **Остапчук** Галина Гавриловна—ВСЖД-гэй отделениин локомотивна депогой ашаглалгын цехэй инженер

315. **Олейник** Иван Васильевич—1268-дахи автоколонныи профкомой түрүүлэгшэ

316. **Овчинникова** Наталья Николаевна—ТЭЦ-эй юрисконсульт

317. **Павлов** Валерий Антонович—ГАП-3 жолоошон-инструктор

318. **Петров** Михаил Петрович—авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй инженер-конструктор

319. **Попов** Валерий Алексеевич—ВСЖД-гэй отделениин сигнализациин ба хэлхээ холбооной дистанциин ахалагша электромеханик

320. **Потемкина** Ксения Георгиевна—65-дахи hургуулиин эхин классуудай багша

321. **Прохницкая** Валентина Андреевна — ГАП-1-нэй кадрнуудай таhагай начальник

322. **Рубцов** Юрий Алексеевич — ПАП-3-най слесарь-моторист

323. **Санжеева** Лариса Павловна — үйлэдбэриин «Бурятобувь» нэгэдэлэй экономист

324. **Самбаров** Доржо Николаевич—ЗММК-гай бэлдэлгын цехэй худэлмэришэн

325. **Семенов** Василий Доржиевич—прибор бүтээлгын нэгэдэлэй ОГК-гай бюрогой начальник

326. **Синюк** Нина Георгиевна —39-дэхи hургуулиин багша

327. **Слепнева** Наталья Александровна—худалдаа наймаанай техникын талаар СПК-гай инженер-метеоролог

328. **Сокоева** Надежда Александровна—12-дохи столовын ахалагша бухгалтерай орлогшо

329. **Стогов** Петр Васильевич пенсионер

330. **Стариков** Николай Викторович—локомотивна депогой үйлэдбэриин hуралсалай инструктор

331. **Тарасов** Владимир Афанасьевич — авиационно-үйлэдбэриин нэгэдэлэй электромеханик

332. **Тимановская** Елена Станиславовна—ЛВРЗ-гэй булад шудхалгын цехэй экономист

333. **Тимофеев** Сергей Анатольевич—түмэр замай транспортын техникумэй багша

334. **Трушина** Нина Николаевна—үйлэдбэриин «Бурятфермаш» нэгэдэлэй ОТК-гай мастер

335. **Титова** Любовь Михайловна—багшанарай 1-дэхи училищиин обществоведениин багша

336. **Фролова** Клавдия Назаровна—ЛВРЗ-гэй электрическэ машинануудай цехэй худэлмэришэн

337. **Шулунова** Екатерина Семеновна—үйлэдбэриин «Бурятбыттехника» нэгэдэлэй кадрнуудай таhагай инспектор

338. **Цыденова** Валентина Дмитриевна—прибор бүтээлгын нэгэдэлэй таhагай начальнигай орлогшо

339. **Яшин** Анатолий Владимирович—ЛВРЗ-гэй вагон суглуулдаг цехэй слесарь

ОКТЯБРЬСКА РАЙОН

340 **Абрамский** Вячеслав Михайлович — «Бурятстройбыт» ПО-гой уран зурааша

341. **Агафонова** Татьяна Павловна—ВДПО-гой ахамад бухгалтер

342. **Анготоева** Ольга Алексеевна—республиканска СЭС-эй лаборант

343. **Балагинский** Петр Васильевич — БОП-3-най ОК-гай начальник

344. **Бадмаева** Дарима Банзаровна—онкологическа диспансерэй врач

345. **Бадмаева** Янжима Минхотоевна — «Спецстроймеханизация» трестын инженер

346. **Бардаханова** Светлана Сумановна—СССР-эй АН-ай СО-гой БИОН-ой ахалагша эрдэмтэ худэлмэрилэгшэ

347. **Батомункуева** Дарима Бавасановна—инфекционно больницын медстатист.

348. **Бобров** Сергей Александрович—«Прибой» комбинадай директор (хилээмэнэй бааза-5)

349. **Бондарь** Тимофей Трофимович — «Буряткоммунэнергын» электро-хабсаргагша

350. **Борсоева** Татьяна Трофимовна — түргэн туhаламжын больницын санинструктор

351. **Боржонов** Ким Тихонович — СССР-эй АН-ай СО-гой БНЦ-гэй ахалагша эрдэмтэ худэлмэрилэгшэ

352. **Брянская** Наталья Леонидовна — «Бурятэнергострой» трестын СМУ-2-ой ПЭО-гой начальник

353. **Буланаев** Кузьма Баировна — Буряадай геологическа институдай түрүү ахалагша худэлмэрилэгшэ

354. **Василенко** Валентина Семёновна — нарин сэмбын комбинадай бригадир

355. **Гавринев** Николай Алексеевич — нэгэдэхи автобазын инженер

356. **Гусев** Геннадий Александрович —15-дахи СПТУ-гай мастер

357. **Дворникова** Людмила Семёновна —34-дэхи Мостоотрядай мастер

358. **Добдонова** Августа Прокопьевна —52-дохи hургуулиин завуч

359. **Добдонов** Пантелеймон Сампилович — түргэн туhаламжын станциин врач

360. **Елистратова** Татьяна Иннокентьевна — Гормолкомбинадай худэлмэрилэгшэ

361. **Ефимов** Савелий Мануилович — «Бурятмедтехника» управлениин токарь

362. **Ивашкина** Галина Александровна — Минералогопетрографическа лабораториин начальник

363. **Игуменцева** Ольга Александровна — «Бурятбыттрикотажай» 2-дохи ательегэй технолог

364. **Иваков** Виктор Николаевич — Забайкалиин авиабазын десантно-түймэр сараха албанай инструктор

365. **Кажаев** Григорий Васильевич — БМДК-гай столяр

366. **Кельмакская** Анна Николаевна — Пионернүүдэй городской байшангай методист

367. **Кендзерский** Евгений Павлович — Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын слесарь

368. **Коротич** Анатолий Петрович — Химлесхозой директорэй орлогшо

369. **Кочан** Мяхсумя Сайтовна — Гормолкомбинадай технолог

370. **Красиков** Иван Филиппович — БМДК-гай механик

371. **Княжев** Николай Степанович — мяханай комбинадай слесарь.

372. **Кубышкин** Василий Григорьевич — нарин сэмбын комбинадай слесарь

373. **Ларионов** Владимир Иванович — Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын слесарь

374. **Ламажапов** Аюша Дашиевич — хэлхээ холбооной ашаглалгын-техническэ узелай инженер

375. **Лосева** Галина Георгиевна — too бүридхэлгые оньhожоруулгын техникумэй отделениие даагша

376. **Макарова** Вера Петровна — банно-угаалгын «Луч» нэгэдэлэй инженер, энергетик

377. **Маханова** Октябрина Прокопьевна —15-дахи ШРМ-гэй директор

378. **Михайленко** Николай Иванович — 49-дэхи hургуулиин багша

379. **Машонов** Михаил Георгиевич — нарин сэмбын комбинадай гэгнууршан

380. **Михеев** Андрей Семёнович — наркологическа диспансерэй врач-нарколог

381. **Мордвин** Максим Иванович —32-дохи hургуулиин багша

382. **Мытыпова** Бутит Цыренжаповна — мяханай комбинадай ахалагша ветврач

383. **Нетесова** Людмила Андреевна—08-94-2 эмхи зургаан.

384. **Очиров** Владимир Дабаевич — «Востокгипрозем» институдай инженер

385. **Пискунова** Татьяна Гурьяновна — «Жилгражданстрой» трестын техникын аюулгүй байдалай талаар инженер

386. **Пырлева** Татьяна Алексеевна — «Бурятгражданстрой« ПСО-гой ОКС-ын инженер

387. **Рассадин** Валентин Иванович—СССР-эй АН-ай СО-гой БИОН-ой ахамад эрдэмтэ худэлмэрилэгшэ

388. **Румянцева** Надежда Денисовна — кондитерска фабрикын профкомой түрүүлэгшэ

389. **Семенов** Михаил Сагадарович—Заудагай хилээмэнэй продуктнуудай комбинадай холимол тэжээлэй үйлэдбэриин бригадир

390. **Тармаева** Мара Александровна—12-дохи СПТУ-гай багша

391. **Терешко** Галина Андреевна—18-дахи hургуулиин багша

392. **Трофимова** Галина Романовна—мяханай комбинадай литографна цехэй хинагша

393. **Тыхешкина** Октябрина Очировна — ТСК-гай инженер

394. **Федотов** Семен Прокопьевич — «Главбурятстрой» автобазын жолоошон

395. **Хабалдуева** Марина Андреевна—медучилищиин багша

396. **Халханов** Николай Кириллович—мяха-hүнэй техникумэй багша

397. **Хамышкеева** Клара Васильевна — «Бурятгражданстрой» ПСО-гой ахалагша юрисконсульт

398. **Хардаев** Эрнест Казакович—республиканска больницын терапевтическэ отделениие даагша

399. **Цыбикдоржиева** Зоя Зугдыровна — 50-дахи hургуулиин багша

400. **Цыренов** Николай Жамсуевич—радиотелецентрэй инженер-барилгашан

401. **Черниговская** Мария Ивановна—«Зооветснабай» товаровед

402. **Чечева** Галина Михайловна—ВСГИК-эй библиограф

403. **Шилкина** Валентина Иннокентьевна — «Бурятгражданстрой» ПСО-гой ПЭ-гэй начальник

404. **Эрдынеева** Нина Николаевна—24-дэхи СПТУ-гай багша

СОВЕТСКЭ РАЙОН

405. **Азарова** Валентина Петровна—ПТУС-ай кадрнуудай таhагай начальник

406. **Арсланова** Димит-Ханда Арслановна—индустриальнэ техникумэй ахамад бухгалтер

407. **Бахабаева** Елена Кузьминична—Книготоргын справочно-мэдээсэлэй таhагые даагша

408. **Баярханова** Екатерина Владимировна — хүүгэдэй 2-дохи больницын лоркабинедэй медсестра

409. **Безручко** Раиса Григорьевна — Минторгын гадаадын экономическа холбооной талаар экономист

410. **Бурлова** Валентина Андреевна — «Культбытхозтовары» нэгэдэлэй экономист

411. **Бурлаева** Василиса Баргаевна — «Байкалрыбводуправлениин» кадрнуудай таhагай начальник.

412. **Вершинина** Наталья Андреевна—Заречнын хүдөөгэй барилгын комбинадай ОТК-гай инженер

413. **Владимиров** Сергей Дмитриевич—судна бүтээлгын заводой 4-дэхи цехэй судна хабсаргагшадай. бригадир

414. **Гусляков** Еким Иванович—«Дорагрострой» трестын мехколонныи прораб

415. **Гребенщиков** Евдоким Архипович—пивэ шаналгын заводой компрессорщигүүдэй бригадир

416. **Дагбаев** Данзан Дагбаевич—пенсионер

417. **Добрынин** Федор Алексеевич—Буркоопсоюзай правлениин АХО-гой начальник

418. **Жорникова** Лидия Николаевна—ЖБИ заводой ахамад бухгалтер

419. **Имехенова** Марина Михайловна—байгаалиин музейн эрдэмтэ худэлмэрилэгшэ

420. **Копылова** Любовь Ивановна—Главпочтамтын профкомой түрүүлэгшэ

421. **Литвинова** Надежда Яковлевна—Буряадай АССР-эй Госкомтрудай ажалай эмхидхэлэй ба түлбэриин таhагай ахамад мэргэжэлтэн

422. **Маркова** Либерия Лаврентьевна—БГПИ-гэй ород хэлэнэй кафедрын доцент

423. **Манжуева** Екатерина Васильевна—Буряадай АССР-эй Госпланай түрүү мэргэжэлтэн

424. **Медведев** Геннадий Иванович—10-дахи СПТУ-гай үйлэдбэриин hуралсалай мастер

425. **Мигутин** Василий Леонидович—«Бурятавтодор» нэгэдэлэй таhагай начальник

426. **Морозова** Наталья Александровна—«Байгал» журналай ахамад редакторай орлогшын уялга дүүргэгшэ

427. **Орлова** Тамара Николаевна — республиканска типографиин кадрнуудые бэлдэхэ талаар инженер

428. **Панкратов** Виктор Георгиевич—Заречнэ транспортна агропромстрой предприятиин ашаглалгын талаар директорэй орлогшо

429. **Перевознюк** Людмила Леонидовна— Кировэй нэрэмжэтэ заводой химик-лаборант

430. **Плещевич** Валентина Ивановна — «Бурятшвейбыт» ПО-гой инженер-экономист

431. **Пнев** Николай Петрович —«Туяана» ПШО-гой генеральна директорэй орлогшо

432. **Пукалова** Эльвира Малануровна—«Кристалл» заводой финансист

433. **Рубцова** Тамара Ивановна—кооперативна техникумэй багша

434. **Рылов** Николай Степанович—«Электромашина» заводой 1-дэхи цехэй худэлмэришэн

435. **Сантохонов** Семен Суманович—«Бурятстрой» ТСО-гой договорно юридическэ таhагай начальник

436. **Самбуев** Дашидондок Самбуевич—Госбанкын республиканска управлениин таhагай начальник

437. **Старков** Николай Михайлович—Буряадай АССР-эй Минздравай таhагай начальник

438. **Степанова** Геля Банаевна — «Буряадай агропромбанк» управлениин экономист

439 **Суранова** Нелли Григорьевна—«Промтовары» РТО-гой 56-дахи магазинай секциие даагша

440. **Сысоев** Игорь Иннокентьевич—гол мүрэнэй портын моторист

441. **Теремецкая** Любовь Абрамовна—столовонуудай 1-дэхи трестын 9-дэхи столовын экономист

442. **Тербесова** Валентина Петровна — «Бурятпромстройпроект» институдай архитектурно-барилгын таhагай инженер

443. **Тимофеев** Петр Захарович—1-дэхи РСУ-гай штукатур-шэрдэгшэ

444. **Трифонов** Юрий Иванович—«Забайкаллес» нэгэдэлэй модо болбосоруулгын таhагай начальнигай орлогшо

445. **Тонтохоева** Вера Эрдынеевна—«Буряад үнэн» газетын корреспондент

446. **Угарова** Галина Николаевна—1-дэхи hургуулиин багша

447. **Хлесткина** Екатерина Федоровна — «Промтовары» РТО-гой 1-дэхи магазиниие даагша

448. **Хлызов** Сергей Григорьевич—шэлэй заводой шэлэй автомадуудые заhабарилагша

449. **Чувашова** Нина Михайловна—проектно-барилгын «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй Заречнэ ПМК-гай диспетчер.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. САРЖАН.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан
1990 оной майн 29.

Агаhаа мэдээсэнэ:

Буряадай элитэ уран зохёолшо Дашарабдан Батожабай бэлиг түгэлдэр драматург байhан гээшэ. Тэрэ орой хамта хори шахуу зүжэгүүдые бэшэжэ, тэдээнээ буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ табюулhан байха юм. Драматургын зүжэгүүдынь манай ажабайдалые үнэншэмэ зүбөөр зураглаhан тула, олондо hайшаагдадаг. Тиимэhээл, нёдондо догойнхид нютагhаань урган гараhан бэлигтэй драматургын аша габьяае онсо тэмдэглэн, арадай театрнуудай болон драматическа коллективүүдэй хоорондо Дашарабдан Батожабайн шанда хүртэхын түлөө окружной харалга түрүүшынхиеэ үнгэр-

СУУТА ДРАМАТУРГЫН ШАНГАЙ ТҮЛӨӨ

гөө hэн. Энэ удаа тус харалга Зүдхэли нютагта үнгэргэгдэжэ, театрта дуратайшуулай халуун анхарал татаба. Арадай театрнуудай болон драмбүлэгүүдэй 6 коллектив энэ хэмжээ ябуулгада хабаадалсажа, хаба шадалаа туршабад. Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлhэн харалгын дүнгөөр Зүдхэлиин арадай театрай коллектив бусадhаа hайн бэлэдхэлтэй байжа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэбэд. Энэ коллектив Исай Калашниковай «Шуhата зэбүүн саг» гэжэ романай үндэhөөр найруулан табигдаhан зүжэг олоной үзэмжэдэ дурадхаhан байнад. Дүй дүршэлөөр түгэс, намтараар баян Агын арадай театрай гэшүүд энэ удаа монгол драматург Ч. Ойдовой «Далан худалч» гэжэ зүжэг харуулжа, яhала hайн сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Эсэстэнь, Агын арадай театр харалгын нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагдаба.

Драматург Дашарабдан Батожабайн нютагайхид—догойнхид тэрэнэй нэрэмжэтэ шанда хүртэхын түлөө тэмсэлдэ бэлэдхэл hайнтай байжа, эсэстэнь хоёрдохи шатын дипломоор шагнагдаба. Догойн арадай театр драматург Батамүнхэ Пурбуевэй «Талын басаган» гэжэ зүжэг суглараг шадта дурадхаа юм.

Драматург Дашарабдан Батожабайн шанда хүртэхын түлөө харалгын дүнгөөр олон артистнууд бэлиг шадабариингаа түлөө тусхай шангуудта хүртэбэд, үнэтэ бэлэгээр урмашуулагдабад. Гэхэтэй хамта, тус харалган округто зүжэг нааданай хүгжэхэ ябадалда бии байhан дутагдалнуудые элирүүлбэ. Могойтын, Дулдаргын арадай театрнууд hанаhанда хүрэхэгүй бэлэдхэлтэй байба. Сагаан-Уулын арадай театрай коллектив харалгада ерээгүй. Тиимэhээ хойшодоо эдэ дутагдалнуудые усадхаха тухай дурадхал оруулагдаа.

«Мүнгэн хонхо» – Агадамнай

hаяшаг Монголой Арадай Республикын Дорнод аймагай Н. Ф. Гастеллын нэрэмжэтэ 1-дэхи дунда hургуулиин hурагшадай хүгжэм дуунай «Мүнгэн хонхо» гэжэ ансамбль Агын округоор ябажа, дуу, хатараа, шүлэг, үгүүлэлнүүдээ эдир үетэндөө бэлэглэбэд. Багша Ц. Сарангэрэл гэгшын ударидалга доро тус ансамбль Хэнтэйн, Сүхэбаатарай, Түб аймагуудаар, Дархан, Эрдэнэт, Бага-Нуур городуудаар ябажа, Монголой багшанарай табадахи хурал, Халхын-Голой дайнда илалтын 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан хэмжээ ябуулгада хабаадалсаhан, бэлигээ харуулhан байна. Иимэ баян намтартай ансамблиин эдир артистнар Ага, Согто-Хангил, Могойто Ага-Хангил, Урда-Ага, Шулуутай, Сахюурта нютагуудай, Шэнэ-Орловск тосхоной хүн зондо уран бэлигээ харуулаа юм. hурагшад О. Арюунзул, Х. Нармандах, П. Гантогс, А. Болор, О. Алтанцэцэг, Д. Дулмасүрэн, З. Энхбаярмаа, Б. Болормаа, Р. Алтантулга, Г. Батажаргал гэгшэд хүгжэм наадахадааш, дуу дуулахадааш, шүлэг хэлэхэдээш, хатархадааш адли тэгшэ абьяастай байhанаа харуулбад. Харюудань манай округой уран бэлигтэн hаядаа Дорнод аймаг ошохо юм. Тодорхойлходо, дуу-хатарай «Баяр», «Залуу наhан» гэжэ ансамблиин гэшүүд тиишэ ошохоор бэлэдхэл хэнэд.

Яхад ороной аялга

Республикын комсомолой шанда хүртэгшэ, Яхадай АССР-эй Гүрэнэй дуу-хатарай ансамблиин бүлэг манай округто айлшалжа, арад зондомнай онсо бэлигээ харуулжа, олондо hайшаагдаба. Дээрэ нэрлэгдэгшэ ансамблиин гүйсэдхэhэн хатарнууд илангаяа огсом солгёон, оюун түгэлдэр байха юм. «hойрой наадан», «Хойто зүгэй наадан», «Сэрэгшэдэ зорюулга», «Амаршалгын сюитэ», «Индигирка голой эрьеэр ажаhууhан ортонгуудай хатар» гэhэн хатарнууд харагшадай зүрхэ сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугдаа ёhотой. Яхад арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэ Валентина Яковлевагай уран бэлигээ харуулхада, хойто зүгэй зураглал бидэнэй урда харагдахадал гээ hэн. Бүхэроссин, уласхоорондын конкурснуудай лауреат, Яхадай АССР-эй габьяата артист Наталья Трапезникова Агын соёлой байшангай тайзан дээрэ үндэр нэрэдээ хүрэмөөр бэлигээ харуулба. Тэрэ ород, яхад, мүн «Инаг дураяа гамнаарай» гэжэ буряад дууе олоной нэрьемэ альга ташалган доро гүйсэдхэhэн байна. Ансамблиин артистнууд Афанасий Соловьёв, Зоя Романова гэгшэд өөрсэ бэлигээрээ олоной дура сэдьхэл татабад.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

hурагшадай зунай амаралта

КООПЕРАТИВТА ОРОБО

Целинныи дунда hургуулиин hурагшадай нёдондо жэлhээ хойшо нютагайнгаа хүн зониие огородой эдеэгээр хангадаг болоhониинь ехэл hайшаалтай. Мүнөө жэлдэ эндэхи үхибүүд үгэрсын баян ургаса хуряажа, тосхонойнгоо ажаhуугшадта 150 түхэригэй сэнтэй энэ зүйлэй продукци худалдаад байна. hурагшад үдэр бүхэндэ шахуу ургуулhан ургасаяа суглуулжа, тэрэнээ хүдөөгэй магазинаар худалдахадаа, килограммыень 4 түхэригөөр сэгнэнэ. Зунай эхин hарада үгэрсыень худалдажа абаха дуратайшуул ехэл олон байдаг юм.

Тэрээнhээ гадуур энэ hургуули март hараhаа хойшо мүнөө болотор ногоон мангир худалдаhан зандаа. Мүн тиихэдэ тэдэнэр нютагайхидтаа помидорой, капустын, сэсэгүүдэй рассада худалдаhандаа, hургуулиингаа жасада 50 түхэриг нэмэжэ оруулба.

hургуулиин овощ ургуулдаг кооперативые даагша Ц. Ц. Балдановагай мэдүүлhэнэй ёhоор, hурагшад ойрын үдэрнүүдтэ арбузынгаа рассадыень hуулгажа эхилхэнь. Нёдондо жэлдэ үхибүүд энэ хүдэлмэреэ нэгэ бага хойшолуулаашье hаа, сентябрь hара соо арбузынгаа амтыень үзэhэн байгаа. Мүнөө жэлдэ эдэнэр рассадаяа хорёод хоногоор уридшалан hуулгахаар хараална.

hургуулиин хэшээлэй дүүрэhэн хойно овощ ургуулха тусхай кооператив эндэ байгуулагдаhан байха юм. Энэ кооперативта 9-дэхи классай 12 hурагша өөhэдынгөө hайн дураар оробо. Эдэ үхибүүд хоёр бүлэг боложо хубаарад, недели неделеэр ээлжэлэн хүдэлхэ байна. Эдэнэр нёдондо зундаа эндэ ажаллахадаа, яhала дүй дүршэл олоhон гэхэдэ алдуугүй. Нэгэ бүлэгыень Баирма Батуева, нүгөөдыень Наташа Прокопова даахаар томилогдоо.

Кооперативай гэшүүд эдэ хүдэлмэриингөө хажуугаар зунай теплицэ соогоо помидорнуудые тарижа ургуулха юм. Эдэнэр мүнөө капустынгаа рассада hуулгаха талмайгаа элдүүрилжэ бэлдэбэ. Морхооб, укроп болон бусад огородойнгоо эдеэ тарижа дүүргээ.

М. ШАГДАРОВА.

Яруунын район.

ТУhАЛАМЖА ҮЗҮҮЛНЭ

Куузикын хэды сэнтэй байhыень малшад мүнөө hайн мэдэдэг болонхой гээшэ ааб даа. Ушар тиимэhээ Цахирай совхозой хүтэлбэрилэгшэд, агрономическа албанай мэргэжэлтэд жэл бүхэндэ энэ ургамалай тарилгые ургэдхэдэг байха юм. Нёдондо жэлдэ тус ажахы 20 гектарта тэжээлэй түмhэтэ ургамалнуудые тарижа, гектарай дунда зэргээр 104 центнер ургаса хуряагаа hэн. Зүгөөр эндэхи эрхэ байдалда куузикын хойноhоо hайнаар харууhалбал, энэ ургамалай ургасые хоёр дахин дээшэлүүлхэ аргатай гэжэ hанагдана.

Мүнөө жэлдэ совхозой механизаторнууд үхибүүдтэй хамта мүн лэ 20 гектар дээрэ куузику тарижа байна. Эндэ нэн түрүүн рассада ургуулагдаба. Энэ шухала хүдэлмэриие Ар… Доржиевай хүтэлбэрилдэг Цахирай дунда hургуулиин 7-дохи, 8-дахи классуудай hурагшад эрхилhэн юм. Эдэ үхибүүд мүнөө тариhан рассадынгаа хойноhоо харууhалха, уhалха, буртаг үбhыень түүхэ байна.

М. ДАГБАЕВА,

Захааминай район.

Республикын пионернүүдэй слёт

НАМАА НАБШЫН ХАНГАЛ СОО

…Онгостойдо, набша
…зангалаар анхилhан
… соо «Спутник» гэжэ
…дэй лагерь түбхинэн-
…Энэ эдир пионер-
…республиканска слёт
…түршада боло-

Энээнэй hүүлээр эстафетэ эхилээ hэн. Отрядуудай хоорондо шанга тэмсэл дэлгэрбэ. Эстафетын замай 13 пунктые бусадhаа түргэн гаталhан отряд эрхимлэхэ байгаа. «Манай нэмтар», «СССР-эй түүхэ», «Герой пионернүүд», «Хани барисаан», «Улаан одохон» «Бидэ ба байгаали» болон бусад тусхай пунктнуудта пионер бүхэн нэгэ асуудалда харюу үгэхэ ёhотой hэн.

Үхибүүдшье яаралтайгаар нэгэ газарhаа нүгөөдэдэ дамжана. Түргөөр аад, шадаал hаа, зүбөөр харюусаха хэрэгтэй ха юм.

Эстафетээ дамжуулаад байhан дүрбэ-табан басагадта дүтэлжэ танилсабабди.

— Бидэ Түнхэнhөө ерээбди, —гэжэ түхэреэхэн шарайтай басаган хөөрэнэ.— Вика Санданова гээшэб. Нүхэд басагадни— Инна Терехина, Таня Шарнаева, Катя Машкеева, Надя Дёмина. Түнхэнhөө оройдоол табан басагад ерэнхэйбди.

— Манай Вика «Океан» лагерьта ошожо ерээ юм,— гэжэ басагад омогтойгоор нэмэбэ.
—Вика, өөрөө хөөрыш.

— Энэ хабар март соо Приморско хизаарай «Океан» лагерьта дүшэн хоног соо амараа hэм,— гэжэ Вика хэлэбэ.—Сэхыень хэлээ hаа, эндэхидэ орходоо «Океанда» hураггүй гоё даа. Элдэб тээhээ үхибүүд сугларлдаг байна.

Республиканска слёдто хамта дээрээ 200-гаад хүбүүд, басагад сугларанхай. Муйска, Баунтын, Яруунын районуудhаа үхибүүд ерэжэ шадаагүй. Бусад район бүхэнhөө 5—12 үхибүүд ерэнхэй. Жэшээнь, Хяагтын районhоо 12 пионер ерээ. Тэдээнтэй сугтаа ВЛКСМ-эй райкомой таhагые даагша Н. Б. Содбоев, пионернүүдэй байшангай хүдэлмэрилэгшэ Е. Ю. Захарова гэгшэд ябалсана. Елена Юрьевна иигэжэ хөөрэбэ:

— Майн арбан юhэндэ районно слёт дээрээ делегадуудые hунгаа hэмди. Тиигэжэ Хяагтын hургуулинуудhаа Юля Третьякова, Дима Будаев, Вера Анчикова, Наташа Касаточкина, Алёша Цырендоржиев, Серёжа Мунгалов, Ехэ-Хүдэриhээ Наташа Кожевникова, Хүдэри-Сомонhоо Таня Дубинина, Харанхыhаа Лена Хантажова, Наушкиhаа Таня Зайцева, Ехэ-Нугаhаа Дарима Эрдынеева, Баян-Булагhаа Оюуна Цыбикова гэгшэд энэ слёдто хабаадаха эрхэдэ хүртөө. Слёдой энэ түрүүшын үдэрөөр бодомжолходо, бүхыдөө слёт яhала hонирхолтойгоор үнгэрхэ гэхээр байна.

Үдэшэлэн үхибүүдтэй түрүүшын пионернүүд болохо А. С. Плужникова, Д. Н. Козловская, Н. И. Мункоев, Россин комсомолой съездын хүдэлмэридэ хабаадаhан Сергей Хайдапов (ВЛКСМ-эй Хурамхаанай райкомой нэгэдэхи секретарь), Алла Настека (ТСК-гай комсомолой комитедэй секретарь) гэгшэд уулзажа, hонин хөөрэлдөө үүсхээ юм.

Пионернүүдэй делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд амяараа сугларжа, мүнөө сагайнгаа шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн байна. Тиихэдээ бэеэ даагаад хүдэлдэг болохо тухай ехэ хөөрэлдөөн гараба.

Республиканска слёдой хоёрдохи, гурбадахи үдэрнүүдтэ үрэ түгэс хүдэлмэри ябуулагдаа.

Д. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Түнхэнhөө ерэhэн басагад. 2. Улаан-Үдын 29-дэхи hургуулиин 6-дахи классай hурагша Женя Багулова.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

Агуу Илалтын 45 жэлэй ойдо

ОЙН БАЯРТА ҮДЭРЫЕ ХҮЛЕЭБЭГҮЙ

Үнгэрһэн дайнай баатар сэрэгшэдэй хуби заяан элдэб янзаар тохёолдоһон байха юм. Амиды мэндэ үлэһэн олохон сэрэгшэд гэртээ бусажа, дайнда һандаргагдаһан ажахыгаа һэргээлсээ һэн. Зариманиинь түрэл нютагаа бусажа ерэнгүй, хуби заяанайнгаа зарлигаар хаанаб даа нэгэ тээ түбхинэжэ, ажаллаха ушартай болоһоншье байха. Зарим хүнүүдэй саарһа дансануудай тодо бэшэ байһан дээрэһээ тэдэнэр һураггүйгөөр үгы болоо гэжэ тоологдоһоншье юм. Түнхэнэй районой Улбагай нютагта түрэһэн Самбу Хайдапович Булутов иимэ хүнүүдэй нэгэниинь байгаа. Тэрэнэй түрэл түтимүүдынь нигэжэл бодомжолоо һэн. Зүгөөр «хүбүүмни хаанаб даа нэгэ тээ амиды мэндэ ябаа ёһотой» гэжэ эжынь үншэн хабһанайнгаа оёорто сэдьхэжэ ябадаг бэлэй. Тиин хүбүүнтээ уулзаха зол хуби тэрээндэ тудалдаба.

1930 ондо 17-той эдир хүбүүн түрэһэн нютагһаа гаража, Улаан-Үдэ хото ерээд, жолоошоной курсада һурахаяа ороо һэн. Долоон һарын үнгэрхэдэ, тэрэ түрүүшын буряад хүбүүдэй дундаһаа жолоошон боложо, автобазада хүдэлөө. Гурбан жэл соо хүдэлөөд байтарнь, тэрэниие арһанай заводто оршуулгашан-табель табигшаар хүдэлхыень Улаан-Баатар эльгээбэ.

Удаань Ярославль эльгээгдэжэ, резинын комбинадта ажаллахаяа ороод, тэндээ 1942 он болотор хүдэлһэн байгаа.

Энэл жэлдэ С. Булутов 798-дахи стрелково полкдо абтажа, артиллериие хангалгын складые даагшаар алба хэбэ. 1942 оной июнь һарада Изг-Барменский шадар болоһон байлдаанда контузи абахадань, тэрэниие тылдэ абаашаһан юм. Госпитальдо ороһоор, тэрэнэй бүлын — һамган Валентина Вартафьевна болон басаган Риммын — ажаһууһан Ярославльда тудаба. Түрэлхидэйнгөө харуугүй һан доро эдэгэжэ һайжарһанайнгаа һүүлээр Самбу Хайдапович агаарай сэрэгүүдтэ адаглагшаар алба хээ бэлэй.

Гэбэшье 1944 ондо сэрэгүүдтэ шэнэ хүсэнэй хэрэгтэй болоходо, хүнүүдые олоор албанда татаа һэн. Тиигэжэ тэрэ фронт ошобо. 199-дэхи дивизидэ тудажа, 584-дэхи полкын автоматчигуудай отделениин командираар томилогдобо. Эндэ ерэһэнһээнь хойшо гурбан хоногой үнгэрхэдэ, тэрэ Польшын Нарев мүрэнэй нүгөө эрьедэ гаража, бэхилэлгэ хэхэ гэһэн даабари абаа һэн. Мэдэлдэнь үгтэһэн солдадуудтай хамта һэмээхэнээр немецүүдэй хороһон траншейдэ дүтэлжэ, гранатануудые шэдэһэн, буудаһан байгаа. Иимэ юумэ огто хүлеэгээгүй байһан немецүүд өөһэдынгөө ээлжэ байһан газарһаа гаража, нишэ тиишээ талиихa баатай болобо. Зүгөөр юунэй боложо байһые ойлгомсоороо, мүрэнэй уһа руу орохо һэдэлгэнүүдые гаргаба. Тиихэдэнь манай сэрэгшэд тэдэниие амадажа буудаһан байгаа. Энэ баатаршалгынгаа түлөө Булутов Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа һэн. Энэ ушар 1944 оной һүүл багта болобо.

1945 оной мартын 27-до Данциг хото шадар болоһон байлдаанда Булутов бүлэг автоматчигуудые ударидажа, фашис сэрэгшэдэй ээлжэ байһан газарые сүлөөлхэ ёһотой һэн. Үглөөдэрынь Вислэ мүрэниие гаталха үедэ Самбу Хайдапович нүхэдтэеэ хамта нүгөө эрьедэнь гараад, энэ гэртэ эрэлхэгээр добтолбо. Эндэһээ буудажа, 10 сэрэгшэдые һалгаахадань, бэшэниинь зугадаха баатай болоо һэн. Булутовай бүлэгэй эрэлхэг ябуулгануудай ашаар Данциг хотодо амжалтатай добтолго хэгдэбэ.

49-дэхи армиие командалагша генерал-полковник Гришинэй захиралтаар сержант Булутов Алдар Солын II шатын орденоор шагнагдаа һэн.

Дэлхэйн хоёрдохи дайн дүүрэхэ тээшээ боложо байба. Одер мүрэн. Эндэ немец фашис сэрэгүүдэй һүүлшын айхабтар шанга бэхилэлгэ хэгдэһэн байгаа. Самбу Булутов отделенитээ хамта мүрэнэй нүгөө эрьедэ гараба. Али бүхы бэрхэшээл түбэгүүдһээ тунхарингүй, тэрэнэй ударидаһан сэрэгшэд Фридрихстаhль тосхондо эгээл таарамжатай газар ээлээ һэн. Энэ баатаршалгынь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар С. Х. Булутов Алдар Солын I шатын орденоор шагнагдаһан юм.

Дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Булутов Ярославльда ажаһууһан бүлэдөө бусажа, хүдэлжэ захалаа. Жэл үнгэрхэдэ, Юрий хүбүүниинь түрэбэ. Түрүүшээр тэдэнэр Ярославльда ажаһуугаа, 1947 онһоо 1951 он болотор Рубцовскдо хүдэлөө, удаань Челябинск нүүжэ ерээ.

Модоной заводто участогай мастераар хүдэлөө һэн. 1953 онһоо 1973 ондо пенсидэ гаратараа, Челябинскын тракторна заводто ажаллаба. Эдэ бүхы жэлнүүдтэ С. Х. Булутов һурагшадтай, студентнэртэй уулзадаг, заводой дайнай ба ажалай ветерануудай соведэй гэшүүн байһан юм. Үргэжэ ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг бэлэй.

Алдар Солын орденой дүүрэн кавалер Самбу Хайдапович Булутовай шанда хүртэхын түлөө дүрэ буляалдалгын барилдаагаар заншалта мүрысөөн 1976 онһоо Хэрэн тосхондо үнгэргэгдэдэг юм. Энэ үе соо тэрэ хэдэ дахин эхэ нютагтаа ерэжэ, эдир барилдаашадай мүрысөө харадаг, нютагаархидайнгаа ажабайдалаар, ажал хэрэгүүдээр ехэтэ һонирхохо. Зүгөөр энэ жэлдэ Илалтын үдэр болотор гурбан һарын үлөөд байтар домог куута сэрэгшэ наһа бараба. Тиигэжэ тэрэ ойн баярта үдэрые хүлеэбэгүй.

Январь һарада командировходо ябахадаа, би Булутовтай уулзахадамни, Самбу Хайдапович нютагаархид тухайдаа ехэ юумэ асуугаа, ерэхые найдуулаа һэн. Гэбэшье үбшэниинь һэдэржэ, энэ үдэрые хүлеэжэ шадабагүй. Тэрэнэй шанда хүртэхын түлөө дүрэ буляалдалгын барилдаагаар, Советскэ Союзай Герой Жамбал Ешеевич Тулаевай шанда хүртэхын түлөө боксоор мүрысөөнүүдые үнгэргэхын тула медальнуудые, значогуудые захихаяа тиишэ ошобоб. «Хэрбээ хүндөөр үбдөөгүй байгаа һаа, захилыешни дүүргэхэ һэм»,— гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Мүрысөөе хаалга дээрэ эдир барилдаашадта медальнууд зүүлгэгдээ. Эрхүүгэй областиин, Буряадай АССР-эй болон Монголой 232 эдир барилдаашад Түнхэнэй хибэс дээрэ хабаяа туршаба. Эдэнэй эрхимүүд лэ медальда хүртэһэн байгаа.

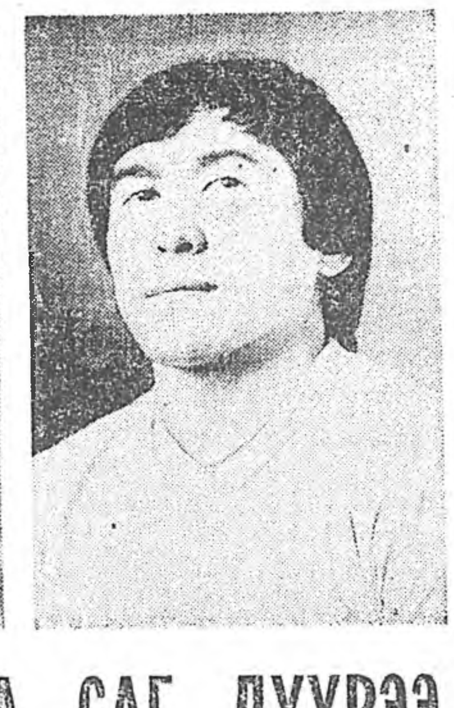
Алдарта сэрэгшын хүбүүн басаган хоёр Челябинскда ажаһууна, ажаллана. Юрий хүбүүниинь «Строммашина» гэжэ заводто токарьнуудай бригадираар хүдэлдэг. Эсэгэ тухайдаа тэрэ ехэ юумэ хөөрэнэ. Елена басаганиинь «Юность» гэжэ Спортын ордондо экономист юм. Зээ хүбүүн Игорь индустриальна техникум дүүргэжэ байна. Үбгэ эсэгынгээ эхэ нютагта ерэхые бодомжолно. Женя гэжэ нэрэтэй гуша хүбүүниинь үбгэ эсэгэ тухайдаа омогорхолтойгоор хөөрэнэ. Тэрэ энэ жэлдэ һургуулида ороxо юм. Римма басаганиинь Кишиневой тракторна заводто хүдэлдэг. Иигэжэ алдарта сэрэгшын бүлэ үнэр баян болоно.

В. СЫДЕЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Х. Булутов.

БАГСААМЖАЛХА САГ ДҮҮРЭЭ...

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө 46-дахи мүрысөөн мүнөөдэр Улаан-Үдэдэ нээгдэхэнь.

Манай корреспондент Б-М. ЖИГЖИТОВ мүрысөөнэй нээгдэхын урда тээ Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. К. КУКШИНОВТАЙ уулзажа, хөөрэлдэһэн байгаа. Энэ хөөрэлдөөе уншагшадайнгаа анхаралда табинабди.

— Үнгэржэ байһан арбан жэлэй хугасаа соо Улаан-Үдэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар оронойнгоо эрхим бэрхэ барилдаашадые хоёрдохёо угтажа байна. Энэнь ехэ ехэ мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ талаар Буряадай Госкомспортын хүтэлбэрилэгшэдэй «шадабаритай» болоһые элирхэйлэн харуулна гү!..

— Бүхэсоюзна мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ талаар манай спортын хүтэлбэрилэгшэд тиимэшье шадабаритай болоо гэжэ хэлэхэ аргагүй байнаб. Энэ талаар ороноймнай бусад нютагуудай спортын хүтэлбэрилэгшэд бури ехэ «амжалта» туйлаа. Манай республикын барилдаашадай, нэн түрүүн Олег Алексеевэй амжалта туйлаһанай ашаар лэ 1981 ондо бидэ ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөө үнгэргэхэ эрхэдэ хүртөө һэмди. Тиихэдэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар бүхэсоюзна федераци иимэ шиидхэбэри абахадаа, республика дотор спортын энэ зүйлые саашадань хүгжөөхэ зорилго хараалаа һэн.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо манайда дүрэ буляалдалгын барилдаан бури үргэнөөр хүгжөөгдэһэн байгаа. Мүнөө Буряад юроной өөһэдын дэлхэйн чемпионтой болоһон ушар энээниие тодоор гэршэлнэ. Улас хоорондын мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ талаар яһала ехэ дүй дүршэлтэй болоһыемнай анхарандаа абаа аабза гэжэ һананаб. Жэлһээ жэлдэ улам үргэдэжэ, олоной хабаадалгатай боложо байһан «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө мүрысөө энэ талаар хараада абанаб.

Тиибэ ябабашье, иимэ ехэ нэрэ хүндэ олгоһонойнь түлөө СССР-эй Барилдаанай федерациин хүтэлбэрилэгшэдтэ, нэн түрүүн ороной суглуулагдамал командын ахамад тренер И. С. Ярыгинда гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэбди.

— Мүрысөөе нээлгэдэ хибэсэй эээд хэр бэлэдхэл хээ гээшэб!

— Айлшаднай энээндэ сэгнэлтэ үгэнэ ааб даа. Эмхидхэлэй комитет яһала ехэ хүдэлмэри ябуулаа гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Мүнөө иимэ ехэ мүрысөө үнгэргэхэ гээшэ юрын хэрэг бэшэ. Айхабтар ехэ мүнгэ зоори хэрэгтэй болоо. Тэрэниие үнгэргэлгэдэ хабаатай гэргашануудай зарим хүбиие спонсорнууд — Улаан-Үдын хэдэн промышленнэ предприятинуудай коллективүүд бэе дээрээ даажа абаа. Тохёолдоһон ушартай дашарамдуулан, Эмхидхэлэй комитедэй үмэнэһөө хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой, Буряадай мебель бүтээлгын ба модо болбосоруулгын комбинадай, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын, гарай бэлэгүүдэй заводой, авиапредприятиин болон бусад предприятинуудай ажалша коллективүүдтэ баяр хүргэхые хүсэнэб.

Энэ мүрысөөн хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортын комплекс соо үнгэргэгдэхэ. Мүнөө дээрээ энэ хадаа манай хотын эгээл томо ехэ спортын зал болоно. Трибунануудыень үргэдхэхын тула тэрэниие һэльбэн шэнэлээбди, электротабло тодхообди. Энэ хадаа манай республикын спортдо дуратайшуулай үнинһөө хойшо хүлеэһэн шэнэ юумэн гээшэ.

Юундэ мүрысөөн Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэгдэнэгүй гээшэб? Тиигээ һаань, улам олон хүнүүд тэрэниие хараха аргатай болохо һэн гэһэн эрилтэнүүд эмхидхэлэй комитедтэ ороно. Сагай уларил шэнжэлэгшэдэй багсаамжалганuудай ёһоор, эгээл энэ үедэ бороо хуратай байхаар хүлеэгдэнэ. Гадна һарабша хэхын тула ехэ мүнгэн хэрэгтэй. Мүнөө мүнгэ зөөриеэ наринаар тоолодог болоо гээшэ аабзабди даа.

Бидэ бүхы юумэ хээбди. Ушар иимэһээ мүрысөөнэй үедэ дутуу дунданууд гарахагүй, эрилтэнүүд табигдаха ёһогүй гэнэ бэшэбди. Республикын Госкомспортын хүдэлмэрилэгшэд бэлэдхэлэй түгэсхэхы шатада унжагайраа. Энээн дээрэһээ Эмхидхэлэй комитет эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхаха ушартай болоо. Гүйсэд зайсуулжа шадаа гүбди? Саг харуулха бээ.

— Хэрбээ ореһон мэдүүлгэнүүдэй ёһоор, эрхим бэрхэ олохон барилдаашад, спортын «ододые» энэ мүрысөөндэ хараха байнабди. Тэдэнэр бултадаа ерэхэ юм гү!

— Юундэб гэхэдэ, энэ мүрысөөн һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй нааданuудта, дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха хүнүүдые шэлэн абалгын мүрысөөн болоно. Эгээл иимэһээ ганса манай ороной бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ алдаршаһан бүхэшүүл хибэс дээрэ гараха юм. Олимпиин нааданuудай чемпионууд Арсен Фадзаев, Сергей Оганисян, Давид Гобеджишвили, дэлхэйн чемпионууд Хазар Исаев, Борис Будаев, Адлан Вараев, Эльмади Жабраилов, Владимир Модосян, Лери Хабелов болон Ахмед Атавов гэгшэд Улаан-Үдэ ерээд байнхай. Үнэхөөрөөшье, эдэмнай элитэ ехэ атледүүд гээшэ ааб даа. Зүгөөр үндэр нэрэ зэргэтэй хүнүүд лэ түрүү һуури эзэлхэ гэнэ бэшэбди. Энэ мүрысөөндэ шэнэ нэрэнүүд элирүүлэгдэжэ, залуу хүбүүдэй урган гараха байһаниинь гайхалгүй. Хүлеэгдээгүй ушарнууд тохёолдохо байха гэжэ һанагдана.

— Буряад ороной дүрэ буляалдалгын барилдаашад тухай ямар багсаамжалгануудые хэхэ байнабта. Эдэнэй хэниинь илажа гараха гээшэб!

— Манай республикаһаа 9

ЭРИД ШУУД ТЭМСЭХЭЭР...

Элүүр энхын булан

Элдэб наһанай хүнүүд, илангаяа залуу үе, тамхи таталган хадаа медицинскэ ба экологическа талаараа хүн бүхэндэ хабатай гэжэ заабол ойлгохо ёһотой. Америкын Холбоото Штадуудта, жэшээлхэдэ, 2000 он болотор тамхинһаа эрид арсаха гэһэн шиидхэбэри абтаад байна. Харин бидэ тиихэдэнь үе-үе болоод лэ үнгэргэгдэдэг хэмжээнүүдээр һанаагаа дүүргэнэбди. Энэ муухай, халдаберита үбшэн шэнгеэр тарадаг зүйлтэй эрид шууд тэмсэхэ саг тулажа ерэнхэй.

Москвада һая үнгэргэгдэһэн шэнжэлэлгын дүнгүүдэй ёһоор, дунда һургуулинуудай 6-дахи классуудай басагадай 4 процентнь, 8-дахи классуудай 13,5, 10-дахиин басагадай 28,2 процентнь тамхи татадаг болоһон байба. Дээдэ һургуулинуудта һурахаяа орожо байха үедөө басагадай миил 2—4 процентнь тамхи татадаг байһан һаа, ахалагша курсануудта 27-һоо 50 процент хүрэтэрөө татажа һурана!

Шэнжэлэлгын эдэ дүнгүүдһээ тобшолол хэхэдэ, басагадай олоороо тамхилжа эхилхэ ябадал ахалагша классуудһаа, мэргэжэл олгодог училищинуудта болон дээдэ һургуулинуудта һуража байха үеһөөнь эхилнэ.

Хэрбээ хүн бага наһанһаа тамхи татажа һураагүй һаа, саашадаа балай орохогүй гэжэ шэнжэлэлгэнүүдэй дүнгүүд харуулна. Энэ наһандань оршон тойронхи байдалынь, эхэ эсэгын ба нүхэдэйнь жэшээ горитой нүлөөтэй байдаг юм.

Тэрээнһээ гадна, тамхи таталга гээшэ наркомани тээшэ «хүүдэн» гэжэ тоологдодог ха юм. Тамхи татажа эхилһэн залуушуулай нэгэ бага хүсэтэй юумэ һорохо һэдэлгэ гаргахань үндэһэтэй болодог байна бшуу.

Тамхинай утааниинь шье хүнэй бэедэ айхабтар хоротой юм. Тэрээн соо никотин, угаартай газ, синильнэ кислота, хэбдэрэй ургалгада нүлөөлдэг бодосууд (концерогенүүд) болон бусад бии. Тамхи татагшын бэедэ ороһон бодосууд хэдэн һара, жэл соо бэе соонь үлөөд, хороёо хэжэл байдаг юм. Һүүлэй һүүлдэ тамхи татагша айхабтар хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэдэг.

Тамхи татадаг хүнүүд тамхи татадаггүй хүнүүдһээ 13 дахин олоор стенокардигаар үбдэдэг, 12 дахин олоор инфаркт болодог, 10—12 дахин олоор хотын шархатай болодог байха юм.

Тамхин үшөө юугээрээ хоротойб гэхэдэ, тэрэ ганса тамхиншын өөрынь бэедэ бэшэ, харин оршон тойрон байгаа бүхы хүнүүдэй бэедэ муугаар нүлөөлдэг хоротой бшуу. Тиимэһээ тамхи һородог бүхы хүнүүдтэ энэ муухай заншал түргэн орхигты гэжэ үшөө дахин хандаха байнабди.

Тамхи татангүй байха Бүхэдэлхэйн үдэр һуралсалай газарнуудта, предприятинуудта ба эмхи зургаануудта элүүр энхын һайндэр мэтээр үнгэргэгдэхэ зэргэтэй.

Буряадай АССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство, Санитарна гэгээрэлэй байшан хото, хүдөөгэй бүхы хүнүүдэй энэ үдэртэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, нэгэшье үдэр соо һаань, тамхи зуунгүй, бэе махабад тухайгаа бодомжолон ябыт гээд хүсэнэ.

Энэ үдэр республикын кинотеатрнуудта ба хүдөөгэй клубуудта тамхи таталгые буруушааһан темэтэй кинофильмүүд харуулагдаха. Сеансын урда тээ врачнууд тамхи татахаяа хэйшэн гэжэ болихоб гэһэн зүбшэл заабаринуудые үгэхэ байна.

Мүн элүүрые хамгаалгын бүхы эмхинүүдтэ лекци, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ юм.

Тамхи татангүй байха Бүхэдэлхэйн үдэртэ, нүхэд, эдэбхитэйгээр хабаадыт!

А. АНДАЕВА,
республикын Санитарна гэгээрэлэй байшангай методист.

ТҮРҮҮШЫН ТЭНСЭЛГЭ

Футбол

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай зонын футболистнуудай дунда ээлжээтэ—зургаадахи уулзалга үнгэргэгдэбэ. Уулзалгын дүн хаража үзэхэдэ, эндэ Новокузнецкын «Металлург» команда һайн байдалтай. Эдэнэр абажа боломоор 10-һаа 8 очкотой мүрысөөнэй таблица толгойлжо ябана. «Металлургын» футболистнууд Красноярскын командада 2:1 гэһэн тоотойгоор шүүгдэһэн, бусадтань диилэжэ гараһан байна. Бусад командануудай дундаһаа Шэтын «Локомотив», Красноярскын «Автомобилист», Владивостогой «Луч», Урда-Сахалинай «Сахалин», Комсомольск-на-Амуре хотын «Амур» командануудай мүрысөөнэй таблицада дээгүүр һууридa гарсад ябана.

Мүрысөөнэй таблицада түрүүлжэ ябаһан «Металлургын» футболистнууд байгша онойнгоо түрүүшын гурбан наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэдөө, Ленинск-Кузнецкын «Шахтер», Новосибирскын «Чкаловец», Томскын футболистнуудые 1:0, 2:1 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байгаа. Харин эдэнэр манайда айлшалхадаа, «Сэлэнгын» футболистнуудые 3:1 гэһэн тоотойгоор «бүдэрүүлжэ», мүрысөөнэй таблицада байдалаа улам һайжаруулаа һэн. Эдэнэр табадахи наадандаа Ангарскын командатай 1:1 гэһэн тоотойгоор тэнсэһэн, Красноярскын футболистнуудта айлшалхадаа 2:1 гэһэн тоотойгоор шүүгдэһэн байха юм.

Красноярскын футболистнууд түрүүшынгээ хоёр нааданда Шэтын, Комсомольск-на-Амуре хотонуудай командануудта 4:0, 2:0 гэһэн тоотойгоор шүүгдэһэн, Хабаровскын футболистнуудые 1:0 тоотойгоор шүүһэн байба. Удаадахи гурбан уулзалгаяа гэртээ үнгэргэхэдөө, «Прогрессэй», «Торпедын» футболистнуудые 1:0, 2:0 гэһэн тоотойгоор диилэжэ, мүрысөөнэй таблицада хоёрдохи һуури хүрэтэр урагшаа дабшаба.

Бусад командануудай дундаһаа «Сахалин», «Луч», «Томь» командануудай футболистнууд түрүүшынгээ уулзалгануудһаа эхилэн һайнаар наадажа, очконуудые суглуулжа ябана. Эндэ Томскын футболистнууд айлшалжа ябахадаашье, шадамар бэрхээр наадажа, Рубцовскын «Торпедо», Ленинск-Кузнецкын «Шахтер» командануудые 2:1, 2:0 тоотойгоор шүүгээд, «Прогресстэй» 1:1 гэһэн тоотойгоор тэнсээд, ээлжээтэ уулзалгануудаа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэеэ бусаһан байна.

Манай республикын нэрэ солo хамгаалдаг «Сэлэнгэ» команда ямар байдалтайб гэһэн асуудал һонирхол татана ёһотой. Үнгэргэгдөөд байһан зургаан уулзалгын удаа «Сэлэнгын» футболистнууд нэгэл очкотой, мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һуури эзэлнэ. Эдэнэр хабарай эхиндэ Алас-Дурна зүгэй гурбан командада—Комсомольск-на-Амуре, Шэтын, Хабаровскын футболистнуудта шүүгдэжэ ерээ һэн. Харин өөрынгөө стадион дээрэ наадахадаа, айлшалжа ябахадаа, алдаһан очконуудаа бусааха бээ гээд һанагдаа бэлэй. Зүгөөр энэмнай тиимэ бэшэ байшоо. Байгша ондо «Сэлэнгын» футболистнууд хээзэ хээзээнэйхиһээ ахир муугаар наадана, өөрынгөө стадион дээрэ Новокузнецкын «Металлургда» 3:1, Рубцовскын «Торпедодо» 1:0 гэһэн тоотойгоор шүүгдэбэ. Гансал зургаадахи уулзалгада Бийскын «Прогресс» командадатай арай шамай 0:0 гэһэн тоотойгоор тэнсэжэ, түрүүшынгээ очко бэшүүлбэ.

Удаадахи гурбан уулзалгаяа Прокопьевскын «Шахтер», Томскын «Томь», Новосибирскын «Чкаловец» командануудтай наадахаяа «Сэлэнгэмнай» аян замда мордобо. Эдэ нааданuудынь июниин 13-һаа 21 болотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдоно.

Командануул	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ	Очко
«Металлург» Н-Кузнецк	6	4	1	1	9—5	9
«Автомобилист» Кр-к	6	4	0	2	6—7	8
«Сахалин» Ю.-Сахалинск	5	3	2	0	7—2	8
«Томь» Томск	5	3	1	1	7—4	7
«Луч» Владивосток	5	2	3	0	5—1	7
«Локомотив» Шэтэ	6	3	0	3	11—8	6
СКА Хабаровск	6	2	2	2	9—4	6
«Вулкан» П-Камчатский	5	2	2	1	7—5	6
«Ангара» Ангарск	6	2	2	2	7—9	6
«Амур» Комс-на-Амуре	6	2	2	2	5—7	6
«Чкаловец» Н-Скб.	5	2	1	2	8—5	5
«Торпедо» Рубцовск	6	2	0	4	7—9	4
«Прогресс» Бийск	6	0	3	3	4—8	3
«Шахтёр» Л-Кузн.	5	1	0	4	2—11	2
«Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	6	0	1	5	2—12	1

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Союзна республиканuудай Компартинуудай ЦК-нуудай, КПСС-эй обкомууд болон крайкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай зүблөөн КПСС-эй ЦК-да болоо гэжэ мэдээсэгдээ һэн. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ номерто үгтөө.

СССР-эй Верховно Соведэй

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Больница на окраине города»—20 серитэй уран һайханай фильм. 17-дохи, 18-дахи сери. 11.30—Николай Рерихэй нүхэр, уран зохёолшо А. Хейдогой хуби заяан тухай. 12.00—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Аргентинын ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд. 13.00—Хүгжэмтэ дамжуулга. 13.20—Мультфильмнүүд. 13.30—Время. 14.10—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 17.30—Время. 18.00—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Аргентинын ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд. 20.15—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 21.00—«Больница на окраине города»—20 серитэй уран һайханай фильм. 19-дэхи, 20-дохи сери. 23.00—Время. 23.30—Москвада биллиардын гурбан үдэр. 00.30—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Уругвайн

ЭКОЛОГИЧЕСКА БЮЛЛЕТЕНЬ

Май һара соо Улаан-Үдын агаарай байдал үнгэрһэн һарынхитай сасуулжа үзэхэдэ, эрид хубилалта болоогүй. Тооһон 9 дахин, углеродой бурма, азодой двуокись, фенол 2 дахин нормоһоо үлүү байгаа гэжэ тодоруулагдаа.

Харин серын двуокись, азодой окись болон сульфат городой бүхы районуудта хэмдээ байгаа гэжэ элирүүлэгдэһэн байна. 1-дэхи ТЭЦ-эй түлишын утаа шэнжэлжэ үзэхэдэ, мүн лэ хубилалта болоогүй.

Республикын городуудта, тусхайлбал, Гусиноозерскдо тооһон 6 дахин, Хяагтада ба Северобайкальскда 4 дахин ехээр үзэгдөө. Хяагта, Северобайкальскда углеродой окись 2 дахин, Гусиноозерскдо азодой двуокись 1,6 дахин, Хяагта, Северобайкальскда—1,3 дахин ехэ байгаа гэжэ тэмдэглэгдээ.

Серын двуокись республикын бүхы городуудта хэмдээ.

Хадын саһанай хайлахада, олонхи гол горхонууд нэмээ. Мүн нефтепродуктнууд, фенол, зэдэй ион баһал ехээр дайралдаа. Жэшээлбэл, Сэлэнгэ мүрэн соо фенол 7 дахин, Сүхэ голдо нефтепродукт 4 дахин, Баргажан гол соо зэдэй ион 8 дахин хэмһээ үлүү байгаа гэжэ тобшолол хэгдэһэн байна.

Северобайкальск хотын, уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгын доодо талада Тыя горхон соо нефтепродукт, зэдэй ион нормоһоо 2 дахин ехэ байгаа гэжэ элирһэн юм.

Улаан-Үдэ хотын дэргэдэ, Сэлэнгэ мүрэн соо, уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэнүүдэй доодо талада фенол 4—6 дахин, нефтепродукт 2,5 дахин хэмһээ үлэһэн гэжэ тодорхойлогдоо.

Кабанск һууринай дэргэдэ, Сэлэнгын целлюлозо-картонно комбинадай уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгын доодо талада, һарын түрүүшын хахадта фенол нормоһоо 2 дахин үлүү байба, харин хоёрдохи хахадтань 3 дахин үлүү болоһон байха юм. Зэдэй ион 4 дахин ехэ байһан гэжэ үзэгдөө бэлэй.

Үдэ гол соо фенол 2—5 дахин ехэ байгаа гэжэ тодоруулагдаа.

Май һарада түрүүшын һаратай сасуулжа үзэхэдэ, уһа бузарлаха ябадал бури ехэ болоһон байха юм.

В. ТАТАРНИКОВ.
Буряадай гидрометобсерваториин түбэй начальник.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета (гастроли Красноярского театра муз. комедии)
«Мистер Икс»— в 19.

«Дружба»
«На златом крыльце сидели...» — в 10, «Черная роза — эмблема печали, красная роза — эмблема любви» (2 с.)— в 15, 20-50, «В городе Сочи темные ночи» (2 с.)— в 12, 18-10.

«Прогресс»
Красный зал —«Авария» — дочь мента»— в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.
Зеленый зал —«Тандем»— в 10, 13-20, Мультфильмы — в 11-50, «Имя розы» (2 с.)— в 15-20, 18-10, 20-40.

«Родина»
Мультфильмы — в 10, 16-30,

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-00403. Заказ 136.